

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA

VASIKAT TUOTANTOELÄIMIKSI

Tilastot rahaksi Nurmeksessa

TEKIJÄ: Esko Saatsi

Koulutusala Luonnonvara- ja ympäristöala			
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma			
Työn tekijä(t) Esko Saatsi			
Työn nimi Vasikat tuotantoeläimiksi – Tilastot rahaksi Nurmeksessa			
Päiväys	25.5.2018	Sivumäärä/Liitteet	39/6
Ohjaaja(t) Kati Partanen, Heli Wahlroos			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Nurmeksien kaupunki			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Maailma muuttuu ja siinä mukana myös Suomi. Suomi on kansainvälisillä maatalousmarkkinoilla pieni toimija. Toimiva ja omavarainen kotimainen maatalous- ja elintarviketuotanto on tärkeä niin kansalaisten kuin myös turvallisuuden kannalta. Nurmeksien kaupungin strategialla, Pikes Oy:n elinkeino-ohjelmalla, Pielisen Karjalan maaseutupalveluiden maaseutustrategialla ja TEHO-ohjelmalla oli tavoitteena laatia askelmerkit Nurmeksien jo ennestään menestyvän maatalouselinkeinoon jatkumolle. Työn toimeksiantajana toimi Nurmeksien kaupunki ja hallintojohtaja Riikka Boren.</p> <p>Opinnäytetyössä tähdättiin perusmaatalouden nykytilasta tulevaisuuteen ja niihin vaihtoehtoihin, joilla perusmaatalous saadaan menestymään alati kiristyvässä kansainvälisessä kilpailussa. Työtä tehtiin eri työryhmissä. Merkittävien ryhmä työn eteenviemisessä oli vuonna 2013 muodostettu Pielisen Karjalan maaseudun kehittäjäryhmä.</p> <p>Työn merkittävin tavoite oli löytää maatalouden kehittämismahdollisuuksia Nurmeksessa. Keskittymällä parannetaan tehokkuutta. Kehittyvän maatilayrityksen on investoitava koko ajan, että pysyy mukana, investoinnin on parannettava kannattavuutta. Yrittäjillä on oltava määrätietoinen kehityssuunnitelma, jolla tähdätään parempaan kannattavuuteen. On oltava ylpeä työstään, suunnitelmallista vapaa-aikaa ja työn oltava hauskaa, ajattelutapa positiiviseksi. On vertailtava toisten tilojen menettelyjä oppimismieleissä. Maatilaa on johdettava kuin yritystä.</p> <p>Kunnossa oleva infrastruktuuri mahdollistaa maaseudulla mm. yritysten toiminnan ja biotalouden kehittymisen harvaan asutulla maaseudulla. Kunnossa oleva infra on myös yksi tärkeimmistä harvaan asutun maaseudun markkinointikeinoista yrityksille ja yritysten perustamisille. Nurmeksien kaupunki on satsannut ja investoinut infraan viime vuosina merkittävästi saadakseen yrityksiä kaupunkiin. Perusmaatalouselinkeinokin tarvitsee jatkossa vastaavanlaisia satsauksia yhdessä muiden toimijoiden kanssa, jotta perusmaatalouden edellytykset saadaan turvattua.</p> <p>Perusmaatalouden pitäisi rueta pian toimimaan osakeyhtiömallipohjalta. Pellot täytyy pitää viljeltynä ja lohkokoon tulee myös kiinnittää huomiota. Lohkokoko mieluummin yli 5 hehtaaria. Suomen tulisi nyt vain päästä yli tämä noin viisi vuotta kestävä ylimenovaihe. Myös Nurmeksella on mahdollisuus päästä osalliseksi tästä maailmanlaajuisesta elintarvikeketjun menestystarinasta. Nykyiset rakenteet on saatava päivitettyksi nykyaikaisiksi ja ihmisten ajattelumalli on saatava muuttumaan.</p>			
Avainsanat maatalous, elintarviketuotanto, Nurmeksien kaupunki, Pikes Oy			

Field of Study Natural Resources and the Environment			
Degree Programme Degree Programme in Rural Development			
Author Esko Saatsi			
Title of Thesis Cow calves into production animals - Statistics into money in Nurmes			
Date	25.5.2015	Pages/Appendices	39/6
Supervisor(s) Kati Partanen, Heli Wahlroos			
Client Organisation /Partners City of Nurmes			
<p>Abstract</p> <p>Just like the world, Finland is under a constant change. Even though Finland itself is only a small factor in the large agricultural market, having a functioning and self-contained provision supply is crucial not only for the people, but for the overall safety and security of the nation. The city of Nurmes, Pikes Oy's livelihood program, North Karelia's countryside strategy and TEHO-program had the goal to create the stepping stones to ensure the ongoing success of the local agriculture. The work was commissioned by the city of Nurmes and the city administrator Riikka Boren.</p> <p>The main focus of the thesis was to find the ways and the means to keep the basic agriculture successful in the evergrowing global competition. The work was done in different groups. A big part of the project was a group called "Pielisen Karjalan maaseudun kehittäjäryhmä" founded back in 2013.</p> <p>The most important part of the project was to find out the means how Nurmes could guarantee its future success in agriculture. A successful farm has to keep up with the times and become even more productive. The entrepreneur needs to plan ahead, be proud of their work, keep finding new ways to improve at their work and find a balance between of work and free time. In short, a farm has to become more like a company.</p> <p>A working infrastructure makes it possible to have working companies and industry on less populated countryside. In fact, that is countryside's main selling point in hopes of attracting more companies. That is also what Nurmes has heavily invested in in the past years. The basic agriculture could use the same kind of treatment in order to keep the fundamendals of farming secured.</p> <p>In order to remain successful in the future, the farms should start working the same way as companies do. Even Nurmes could get its time in the global provision chain spotlight. It would require updating the outdated methods and changing the people's way of thinking, but it is possible.</p>			
<p>Keywords agriculture, food production, town of Nurmes, Pikes Oy</p>			

Pielisen Karjalan maaseutupalvelut on kehittänyt maaseutuelinkeinoja ja kyliä vuodesta 2014 lähtien Pielisen Karjalan maaseutuhallinnon neuvottelukunnan hyväksymän maatalousstrategian ja vuodesta 2015 alkaen Teho-ohjelman kautta. Teho-ohjelman painopisteet ovat keskittyneet Nurmekseen. Pielisen Karjalan maaseutupalvelut ovat mukana kehittämässä maatilatalouden pienyritystoimintaa, neuvonnan ja hanketoiminnan avulla. Pielisen Karjalan maaseutupalvelut ovat myös mukana edistämässä ja kehittämässä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa maatalouden investointeja. Maaseutupalvelut ohjaavat ja koordinoivat yhteistyössä maaseudun elinkeino- ja hanketoimintaa. Maaseutupalvelut edistävät lisäksi kylätoimintaa yhteistyössä muiden alan toimijoiden ja hankkeiden kanssa sekä osallistuvat viljelijä-, hanke- ja kylätoimintakoulutuksiin sekä maatalouden ja maaseudun strategia työhön.

Pielisen Karjalan maaseutupalvelujen tehtävänä oli toimia osatoteuttajana tulevaisuuden elintarvikkeet hankkeessa. Alueen maatiloja lähestyttiin sähköpostitse. Suoritimme kiinnostuneilla tiloilla alkukartoituksen, jossa selvitimme tilojen nykytilan ja mahdolliset kehityspolut. Pielisen Karjalan maaseutupalvelujen henkilökunnalle on tähän saakka ollut tutuinta toimia muiden hankeorganisaatioiden toteuttamien hankkeiden osarahoittajana.

Lähitulevaisuudessa on tavoitteena kirjoittaa kehityshanke ja rekrytoida hankkeeseen innovatiivinen maatalouden kehittämisen yritysasiantuntija, jonka tehtävänä on koordinoida hankkeen toimintaa ja ohjata omalla osaamisellaan Nurmeksen maatalousyritysten ja toimialan kehittymistä sekä osaamisverkoston rakentamista. Pielisen Karjalan Maaseutupalveluiden henkilökunnalla on hyvä tuntemus alueen maatiloista ja niiden nykytilanteesta ja tulevaisuuden suunnitelmista. Hankkeessa on mahdollista hyödyntää heidän osaamisen lisäksi myös maakuntien välistä yhteistyötä Pohjois-Savon ja Kainuun asiantuntijoiden kanssa.

Pielisen Karjalan maaseutupalveluiden toiminta on perustunut 1.1.2013 lukien maaseutuviraston (MAVI) ja Nurmeksen kaupungin väliseen maksajavirastosopimukseen. Sopimuksessa ei määritely kehittämistehtävien hoidosta, vaan yhteistoiminta-alueen henkilöstö tekee ajan sallimissa puitteissa myös maatilojen yritys- ja hanketyötä. Pielisen Karjalan maaseutupalveluiden isäntäkuntana toimii Nurmeksen kaupunki. Palvelemme asiakkaitamme Lieksan, Nurmeksen ja Valtimon toimipisteissä.

Nurmeksessa 2.5.2018

Esko Saatsi

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	7
2	MAATALOUDEN TILANNE POHJOIS-KARJALAN MAAKUNNASSA	9
2.1	Maatalouden kehitys Pohjois-Karjalassa	10
2.2	Pielisen Karjalan maatalous	10
2.3	Nurmeksen historiaa	12
2.4	Nurmeksen maatalouden rahavirrat	13
2.4.1	Peltojen käyttö.....	16
2.4.2	Tuotantoeläinten tuotokset	16
2.5	Yleiset maatalouden näkymät Pohjois-Karjalassa.....	17
2.6	Nurmeksen kaupungin strategia 2018 – 2021	18
2.7	Ylä-Karjalan elinkeino-ohjelma 2018 – 2020	18
3	PIELISEN KARJALAN MAATALOUSSTRATEGIA.....	19
4	TEHO-OHJELMA	20
4.1	Tavoitteet.....	21
4.2	Maatalouden mahdollisuudet Nurmeksessa	22
4.3	Maatalouden menestystekijät Nurmeksessa	22
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
5.1	Tutkimusmenetelmät	23
5.2	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	24
5.3	Tutkimuksen toteuttaminen	24
6	TUTKIMUSTULOKSET	26
6.1	Pielisen Karjalan maaseudun kehittäjien kokoontumiset.....	26
6.2	Haastattelumenetelmien kuvaus	28
6.3	Haastattelujen tulokset.....	29
6.4	Yhteenveto.....	29
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	33
7.1	Yhteistyömallit kunnassa	34
7.2	Tehot Nurmekseen.....	34
8	POHDINTA.....	36
8.1	Maatalouselinkeinon markkinointi harvaan asutuille alueille	37

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	38
-------------------------------------	----

LIITE 1: RAHOITUSPALAVERIN LIITE

LIITE 2: HAASTATTELUT

1 JOHDANTO

Suomen maatalous on kokenut erittäin voimakkaan rakennemuutoksen Euroopan unionin aikana eikä suuntaukseen näytä olevan tulossa muutosta tulevaisuudessakaan. ”Yli puolet maitotiloista lopettaa vuoteen 2022 mennessä” Tilamäärän lasku ei juuri näy Suomen maitomäärässä, jos investointisuunnitelmat toteutuvat aiotusti. Myös naudanlihan tuotanto on kääntymässä laskuun. (Lehtonen 2016.)

Aktiivitulojen lukumäärän väheneminen Suomessa ei ole kuitenkaan vähentänyt samassa suhteessa kunnassa tehtävän työn määrää maataloustukien hallinnoinnissa, tukihakemusten käsittelyssä ja asiakaspalvelussa. Lainsäädännön muutosten vuoksi maataloustukien käsittelyprosessit eivät ole lähiaikoina yksinkertaistumassa.

Myös maaseutuelinkeinoviranomaispalvelut kokevat muutoksen lähitulevaisuudessa. Näillä näkymin maataloustukihallinto siirtyy 18 maakuntaan. Kuntien maaseututoimistojen kautta on tehty myös maatalouden kehittämistoimia mm. hankkeiden kautta. Tutkimus on myös tästä näkökulmasta katsoen erittäin ajankohtainen ja tarpeellinen maatalouden kehittämisen järjestämiseen liittyvien muutosten ollessa jo suunnitteluasteella.

Nurmes kuuluu Pohjois-Karjalan maakuntaan. Nurmeksen maaseudun kehittämistä tulevassa maakunnassa valmistellaan kolmessa eri työryhmässä, jotka ovat viljelijäpalvelut, maaseudun kehittäminen ja lomituspalvelut -työryhmät. Tukihallinnon pyörittäminen kuuluu perinteisiin tehtäviin viljelijäpalveluissa, joita hoitaa tällä hetkellä noin 60 yhteistoiminta-aluetta valtakunnallisesti. Pohjois-Karjalassa on kolme yhteistoiminta-aluetta; Joensuun seudun, Keski-Karjalalan ja edustamani Pielisen Karjalan maaseutupalvelut.

Lomituspalvelut odottavat tällä hetkellä lomituslainsäädännön valmistumista. Yksi tärkeimmistä asioista tulevissa maakunnissa on maaseudun kehittämisosion järjestäminen. Maaseudun kehittämistä tehdään tällä hetkellä eri tavoilla eri puolilla maata. Pohjois-Karjalassakin tehtävää on delegoitu kehittämisyhtiöille, yhteistoiminta-alueille, elinkeinoasiamiehille jne. Se mikä on paras tapa toteuttaa se, on vaikea sanoa. Resurssit tulevat jatkossa kuitenkin pienenemään. Maaseudun elinvoiman kehittäminen siirtynee kuitenkin entistä enemmän kuntien vastuulle.

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Nurmeksen kaupunki. Toimeksiantajan vastuuhenkilönä toimii kaupunginsihteerinä Riikka Boren. Nurmeksen kaupunki päivitti juuri äskettäin strategian. Aikaisempi strategia 4U-Nurmes päivitettiin Nurmeksen suunta -strategiaksi vuosille 2018 – 2021. Maaseutupalveluiden TEHO-ohjelma on myös päivityksen alla ja se nojaa hyvin pitkälti omalta osaltaan kaupungin strategiaan. Tärkeimpinä toimenpiteinä on maatalouden tehostaminen ja lähiruoan ja jalostusasteen nostaminen. Työn tavoitteena on saada Nurmeksen osalta kehittäminen ja tekeminen sille tasolle, että se johtaa strategian asettamiin tavoitteisiin.

Tutkimuksen ongelmia on maatalouden muuttuva ja haasteellinen toimintaympäristö johtuen niin paikallisista kuin maailmanlaajuisistakin muuttujista. Näistä johtuen taloudelliset haasteet asettavat kovat paineet nykyisellä kustannusrakenteella ja tulovirran kehityksellä. Vastaavasti prosesseista syntyvien volyymien tulisi olla kuitenkin suuria ja kustannustehokkaita. Aihe herätti kiinnostukseni asian ympärillä käytävän keskustelun myötä. Aiheen rajaukseen vaikutti maaseutuelinkeinoviranomaispalvelujen seutukuntatason tarkastelu.

Suomi ei ole enää naudanlihantuotannon suhteen omavarainen, kotimaisen naudanlihantuotannon ollessa 82 miljoonaa kiloa ja kulutuksen 99 miljoonaa kiloa. Naudanlihantuotanto perustuu Suomessa maito- ja liharotuisiin eläimiin. Maitorotuisten osuus on selkeästi suurempi. Liharotuisten eläinten osuus kokonaismäärästä on noin 17 %. Teuraaksi kasvatettavista vasikoista keskimäärin kolmasosa kasvatetaan syntymätilalla, kyseessä on yhdistelmätuotanto. Nautatilojen erikoistumisen myötä välitysvasikoiden määrät ovat kasvaneet. Maitotiloilla syntyneistä välitettävistä sonnivasikoista lähes kaikki kasvatetaan kolmivaiheisesti. (Atria alkutuotanto 2016).

Nurmeksen ongelmana on, että täältä puuttuu suuri vasikkakasvattamo. Työn tavoitteena on selvittää olisiko uuden 800 kasvatuspaikan lihanautatila mahdollinen, jossa olisi sekä väli- ja loppukasvatus ja olisiko kokoluokka riittävä. Uuden kasvattamon avulla saadaan paikallisten navetoiden vasikat kasvatettua lihaksi ja kuljetusmatkat lyhenevät. Tavoitteena on lisäksi selvittää riittävän jatkokasvatuskapasiteetin tarve Pielisen Karjalan alueelta. Kehitetään myös tilojen välistä yhteistyötä. 200 – 300 naudan yksikkö soveltuu hyvin esim. suuremman lypsykarjatilan yhteyteen.

2 MAATALOUDEN TILANNE POHJOIS-KARJALAN MAAKUNNASSA

Pohjois-Karjalassa maatalouden peltoalaperusteisia tukia hakeneiden maatilojen määrä on vähentynyt Suomen Euroopan unionin jäsenyysaikana yli 40 prosenttia. Maatilojen keskikoko on kasvanut voimakkaasti ja on tällä hetkellä yli 35 hehtaaria. Viljelty tukikelpoinen peltoala on pysynyt vakaana ja on tällä hetkellä 86000 hehtaaria. Pohjois-Karjalan maatalouden runko perustuu naudakarjavaltaiseen kotieläintalouteen. Pohjois-Karjala on maan viidenneksi suurin maidon ja naudanlihan tuottaja. Myös erikoistumisella puutarhatalouteen ja erityisesti marjanviljelyyn sekä vihannestuotantoon on pitkät perinteet. (Pohjois-Karjalan maaseudun kehittämisohjelma 2014.)

Luonnonmukaisen tuotannon suhteellinen laajuus on kasvanut Pohjois-Karjalassa voimakkaasti ja se on korkeimpia koko maatakin ajatellen. Luonnonmukaisessa tuotannossa oli vuonna 2012 Pohjois-Karjalan peltoalasta 19,4 prosenttia (16 600 hehtaaria). Kasvua luomualassa oli edellisestä vuodesta 12 prosenttia. Koko maassa luomualan osuus peltoalasta on yhdeksän prosenttia. Luomutilat ovat myös keskimääräistä suurempia, keskikoko on noin 51 hehtaaria/tila. Luomukotieläintiloja Pohjois-Karjalassa on 72 kappaletta. Luomuhunajan tuottajia 15 kappaletta. (Pohjois-Karjalan ELY-keskus 2013.)

Maidontuotanto on taloudellisesti merkittävin maatalouden tuotannonala Pohjois-Karjalassa. Koko maan maidontuotannosta Pohjois-Karjalan osuus on noin kuusi prosenttia. Maakunnan maidontuotanto on laskenut 2000-luvulla alle 140 miljoonaan litraan. Kuitenkin keskimäärin tilaa kohti tuotettu maitomäärä on noussut 2000-luvulla 69 500 litrasta yli 200 000 litraan. Kehittämistoimien tavoitteena on lisätä maidontuotanto 150 miljoonan litran tasolle vuoteen 2020 mennessä. Naudanlihaa tuotetaan Pohjois-Karjalassa 5,4 miljoonaa kiloa vuodessa. Koko maan naudanlihatuotannosta Pohjois-Karjalassa tuotetaan 6,5 prosenttia. (Pohjois-Karjalan ELY-keskus 2013.)

Puutarhataloudessa on erikoistuttu marjanviljelyyn. Marjanviljelyssä on kaikkiaan noin 700 hehtaaria. Tärkeimpiä marjakasveja ovat herukat (410 hehtaaria) ja mansikka (258 hehtaaria). Molemmat ovat olleet lievässä kasvussa viime vuosina. Vihanneksia, hedelmiä, taimi- ja kasvihuonetuotantoa on yhteensä noin 100 hehtaarilla. Muista viljelykasveista merkittävää on esimerkiksi kuminan viljely (250 hehtaaria). Uusista viljelykasveista rypsin ja härkäpavun viljely on lisääntynyt viime vuosina. Maakunnasta löytyy myös maissipeltoja. Ruokohelpin viljely energiakäyttöön on loppunut Vapo Oy:n lopetettua sopimusviljelyn. (Pohjois-Karjalan ELY-keskus 2013.)

Aktiivisuus erilaisiin ympäristötoimenpiteisiin on kasvamassa. Luomun ohella suosituimpia ympäristöön vaikuttavia toimenpiteitä ovat lietelannan sijoittaminen peltoon sekä luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, esimerkiksi perinnebiotooppien hoito. Maatilojen kehitysnäkymiä kartoitettiin kahdessa vaiheessa ohjelmakaudella 2007–2013. Keväällä 2012 tehdyn kyselyn mukaan 58 prosenttia maitotiloista arvioi tuotannon jatkuvan ainakin vuoteen 2020 saakka. Tämä on hieman korkeampi kuin koko maan keskiarvo. Näiden suunnitelmien toteutuessa maakunnassa olisi vuonna 2020 vajaa 400 maitotilaa, niiden tuotanto 168 miljoonaa litraa ja maitotiloilla keskimäärin 52 lehmää. (Pohjois-Karjalan ELY-keskus 2013.)

2.1 Maatalouden kehitys Pohjois-Karjalassa

Mentäessä ajassa taaksepäin aina 80-luvulle, voidaan sanoa maatalouden eläneen tuolloin suhteellisen vakaata kehityksen ajanjaksoa. Tästäkään huolimatta maatalous ei ollut staattisessa tilassa, vaan maatilojen määrä väheni ja niiden koko kasvoi. Maatalouden tekninen kehitys ja siitä aiheutunut yrityskoon kasvu pienensivät mataloustuoteista saatavaa yksikkökatetta, joka nosti automaattisesti painetta yritystoiminnan kehittämiseen. Läheskään kaikki viljelijät eivät pystyneet tähän haasteeseen vastaamaan. Yleisesti ottaen tuotannosta luopuvien maatilat ovat kannattavuudeltaan ja tuotantoedellytyksiltään heikkoja ja pääosin ikääntyneiden viljelijöiden tiloja, joille ei enää löydy tilanpidon jatkajia. (Helsingin yliopisto 2017.)

90-luvulla EU-jäsenyyden myötä osa velkaantuneista tiloista luopui maksuvalmiusongelmien vuoksi. Toimintaympäristön muutos koetteli voimakkaasti myös tilaansa aktiivisesti kehittäneitä, etenkin nuoria viljelijöitä. Tuotantoteknisestä näkökulmasta tarkasteltuna heillä olisi ollut parhaat edellytykset toimia maatilayrittäjinä pitkällä aikajänteellä. (Helsingin yliopisto 2017.)

Tänä päivänä elämme jälleen kerran maataloudessa vaikeaa ja pitkäkestoista ja lähes kaikkia maatalouden toimaloja koskevaa kriisiä. Tällä kerta syynä ei ole suoranaisesti EU, vaan tuottajahintojen lasku johtuu ennenkaikkea eurooppalaisesta markkinatilanteesta. Venäjän pakotteet ovat vain yksi syy tukalaan tilanteeseen. Vaalien alla kaikki vannovat kotimaisen elintarviketuotannon ja lähiruoan nimeen. Myös huoltovarmuuden turvaamista pidetään erittäin tärkeänä. Kuitenkin Suomen toimet ja mahdollisuudet elintarviketuotannon kannattelemisessa ovat varsi ohuet. EU:n ja kansallisella tukipolitiikalla voidaan antaa ainakin pientä tukea esim. kriisiytyville tiloille.

Maidontuotantotiloja on Pohjois-Karjalassa 481 kpl. Maatilojen investointitahti on edelleen vähäistä pääasiassa tiukasta taloustilanteesta johtuen. Nykyinen investointitahti ei pysty turvaamaan nykyistä tuotannon laajuutta karjatiloiilla. Maatilainvestointeja tehtiin eniten Joensuussa, Kiteellä ja Liperissä. Pohjois-Karjalassa on luomutuotantomme laajuus valtakunnallisesti tarkastelleen kärkitasoa. (Pohjois-Karjalan ELY-keskus 2016.)

Pohjois-Karjalan peltopinta-ala oli vuonna 2016 85 772 hehtaaria, joista luomutuotannossa on 20612 hehtaaria. Maataloustukia haki yhteensä 2160 tilaa, joista luomusitoumustiloja oli 338. Maatilojen keskipeltopinta-ala oli 40 hehtaaria; luomutilojen keskipeltopinta-ala oli 61 hehtaaria ja tavanomaista tuotantotapaa harjoittavien tilojen 36 hehtaaria. (Pohjois-Karjalan ELY-keskus 2016.)

2.2 Pielisen Karjalan maatalous

Nurmes kuuluu tällä hetkellä hallinnollisesti Pielisen Karjalan yhteistoiminta-alueeseen. Nurmes toimii isäntäkuntana. Muut osapuolet ovat Lieksan kaupunki ja Valtimon kunta. Alla olevassa taulukossa näkyy vuoden 2017 tilastotietoa Pielisen Karjalan maaseutupalveluista. Nurmeksessa on aktiivisia, tukea hakevia maatiloja 139 kappaletta. Käytössä oleva peltopinta-ala on noin 6300 hehtaaria.

Tiloissa ei ole suuria kunnittaisia eroja. Nurmes erottuu kuitenkin maidontuotannossa Lieksaan ja Valtimeen verrattuna hieman. Nurmeksessa on suurimmat maitotilat. Nurmeksessa investoitiin 2000-luvun alussa edellisellä ohjelmakaudella kovasti lähinnä lypsykarjainvestointeihin. Kuluvalle ohjelmakaudella investointien tahti on hiipunut jokaisessa Pielisen Karjalan kunnassa.

Taulukko 1. Tilastotietoa Pielisen Karjalan YT-alueen maataloudesta (Saatsi 2018.)

	Nurmes	Lieksa	Valtimo	YTA yht./keskim.
Tilalukumäärä	139	161	103	403
Peltoa vilj.ha	6325	7498	5203	19026
Peltopinta- ala/tila	46	47	51	47
Peruslohko- jen.lkm	3276	3258	2288	8822
Maidontuottajia	41	53	33	127
Maitoa meijeriin (milj. ltr)	15,7	12,6	9,6	37,9
Maitoa tilaa kohti (ltr)	382393	236933	292884	298430
Kuntien kautta maksetut tuet 1.1.-31.12.2017 (milj. euroa)	6,3	6,2	5,0	17,5

Tilat tuotanto- suunnittain	Nurmes	Lieksa	Valtimo	YTA yhteensä
Lypsykarjatalous	41	53	33	127
Lihanautojen kasvatus	8	12	11	31
Muu nautakarja- talous	6	2	11	19
Lihasikojen kas- vatus	3	1		4
Kanamunien tuo- tanto	1	1		2
Lammastalous	4	2	1	7
Hevostalous	9	9	6	24
Viljanviljely	14	22	5	41
Erikoiskasvituo- tanto		1		1
Kasvihuonetuo- tanto		2		2
Puutarhakasvien viljely avomaalla	1	2		3
Muu kasvituo- tanto	50	51	35	136
Muu tuotanto tai toiminta	1	2		3
Ei tuotanto/yri- tystoimintaa	1	1	1	3
Yhteensä	139	161	103	403

2.3 Nurmeksen historiaa

Nurmeksen seuduilla on liikkunut ihmisiä jo neljä vuosituhatta sitten, mutta asuttuna paikkana Nurmeksen mainittiin ensimmäisen kerran vuonna 1556. 1600-luvun alussa alue siirtyi Ruotsin vallan alaisuuteen ja alkuperäinen karjalaisasutus vetäytyi Venäjän puolelle. Tilalle tuli ihmisiä Savosta ja Kainuusta. Asutus alkoi levitä nopeasti. Ratkaisevassa asemassa pysyvän asutuksen muodostumiselle oli Pielisestä saadun kalan tuoma toimeentulo. Rantaluhdit tuottivat rehua ja metsät riistaa ja turkiksia sekä kaskimaat viljaa. Maatalous alkoi kehittyä Pielisen Karjalassa voimakkaasti 1700-luvun puolivälissä ja peltoalan kasvaessa pystyttiin kotieläinten määrääkin lisäämään. (Nurmeksen museon arkisto 2018.)

Nurmeksen kirkonkylästä muodostui alueen keskus 1800-luvulla. Tiiviisti rakennettu taajama tuhoutui tulipalossa kesällä 1891. Palon seurauksena kirkonkylää alettiin nimittää Porokyläksi. Parin seuraavan vuosikymmenen aikana kirkonkylä rakennettiin kuitenkin uudelleen, joten Porokylä säilyi vasta perustetun kauppalan kilpailevana keskuksena. Kuvassa 1 näkyy Nurmeksen yhteiskoulu ja kauppala 1920-luvulta. (Nurmeksen museon arkisto 2018.)

Kuva 1. Nurmeksen yhteiskoulu (Nurmeksen museo 2018.)

Kauppala rakennettiin parin kilometrin päähän kirkonkylästä, lähestuloon asumattomalle harjulle Pielisen ja Nurmesjärven väliin. Kauppala perustettiin edistämään alueen kehittymistä vuonna 1876. Kauppalan asemakaavan piirsi Ferdinand Öhmanin suunnitelmien pohjalta Julius Basilier. Kaavan perustana oli paloturvallisuus, mihin pyrittiin säännöllisellä ja väljällä rakentamisella, leveillä kaduilla ja puuistutuksilla. (Nurmeksen museon arkisto 2018.)

Nurmeksen väestökehitys oli pitkään tasaisesti nouseva, mutta viimeisten vuosikymmenien aikana väkiluku on laskenut jyrkästi. 1700-luvun puolessa välissä Nurmeksessa oli noin 1700 asukasta, 1800-luvun alussa asukkaita oli jo yli 5000. Suurimmillaan väestömäärä oli vuonna 1960, jolloin asukkaita oli 14990 henkeä. Vuonna 2018 väkiluku on hieman alle 7700. (Nurmeksen museon arkisto 2018.)

Maatalous oli 1900-luvun jälkipuolelle saakka Nurmeksen tärkein elinkeino. Metsätyöt lisäsivät väestön varallisuutta ja paikkakunnalle syntyi myös rautateollisuutta sekä sahaus- ja meijeritoimintaa. Myöhemmin merkittäviksi elinkeinoiksi nousivat myös vaatetus- ja elintarviketeollisuus. Ennen rautatien rakentamista kauppaa ja teollisuutta häiritsivät liikenneolojen alkeellisuus, sillä tuotteet oli rahdattava markkinoille vesiteitse. Kauppalan ja maalaiskunnan välinen kilpailu muodostui rasitteeksi alueen tasapuoliselle kehittämiselle. Haitat pyrittiin minimoimaan vuoden 1973 alussa, kun Nurmeksen maalaiskunta liitettiin kuvassa 2. näkyvään Nurmeksen kauppalan. Kuntamuoto muuttui kaupungiksi 1.1.1974. (Nurmeksen museon arkisto 2018.)

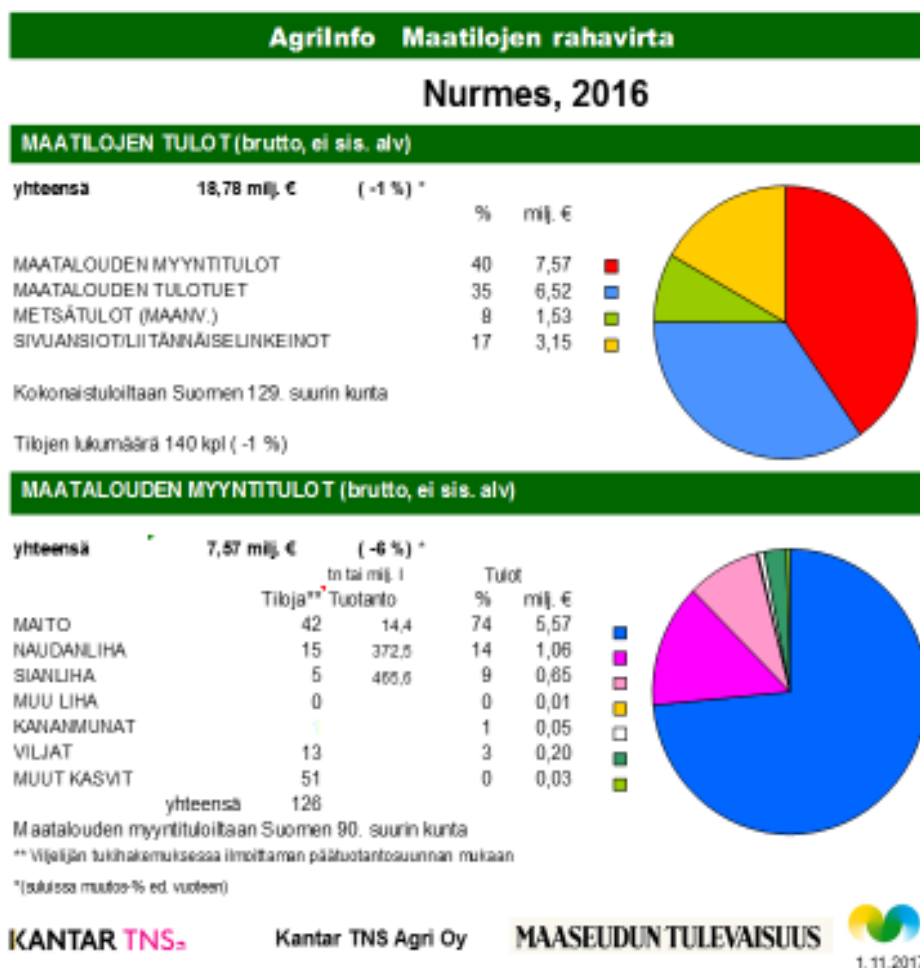

Kuva 2. Nurmeksen kauppalan kirkontornista kuvattuna (Nurmeksen museo 2018.)

2.4 Nurmeksen maatalouden rahavirrat

Keskityn opinnäytetyössäni Nurmeksen maataloutta käsitteleviin aiheisiin. Nurmeksen maatalouden veturi on maidontuotanto 7 miljoonan euron myyntituloilla. Nurmeksessa on 49 maitotilaa, jotka tuottavat maitoa yhteensä 14,6 miljoonaa litraa vuodessa. Tilojen keskituotos on yli 298 000 litraa maitoa vuodessa. Lehmää kohti keskituotos on noin 8100 litraa vuodessa. Kohdentamalla navetta-investointeja, peltojen kunnostusta ja työnjakoa uskon, että Nurmeksessa toteutuu neljän vuoden strategijaksolla 3-4 uutta navettahanketta.

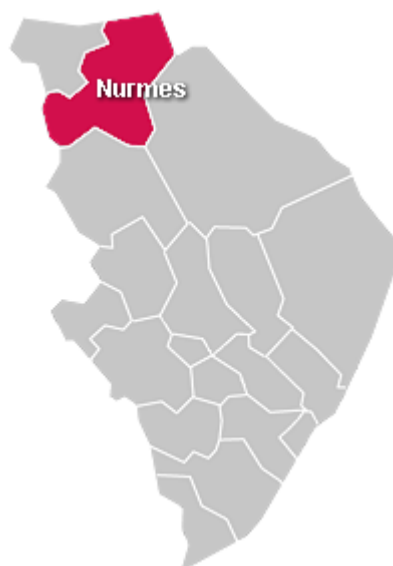
Kuviossa 1 on tuorein tilasto vuodelta 2016 Nurmeksen maatalojen rahavirroista. Maatalojen tulot ovat yhteensä noin 19 miljoonaa euroa, jotka muodostuvat maatalouden myyntituloista, maatalouden tulotuista, metsätuloista sekä sivuansioista ja liitännäiselinkeinoista. Kuvioissa 2 – 4 näkyy Nurmeksen ja Pielisen Karjalan sijainti kartalla.

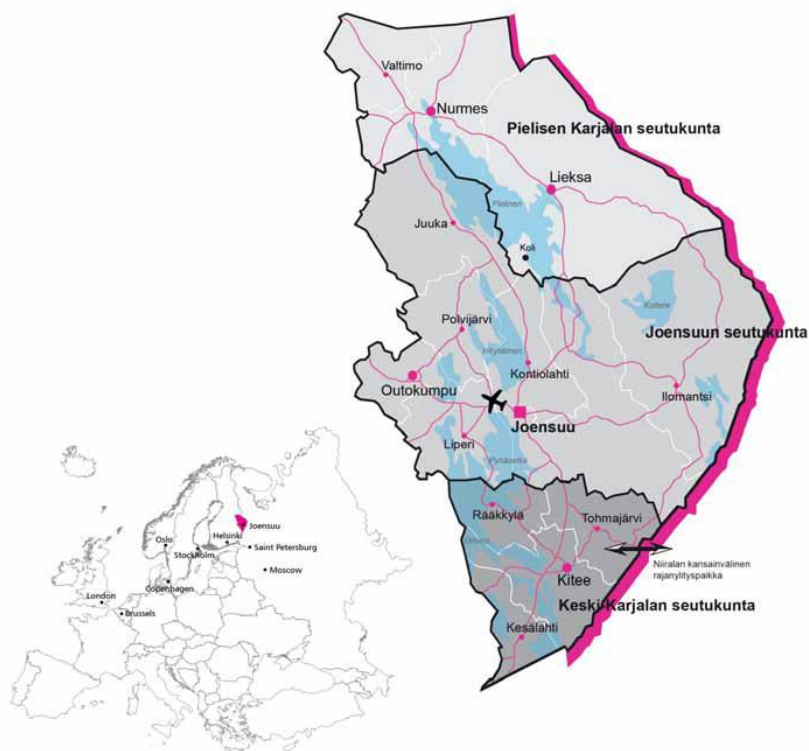
Kuvio 1. Maatilojen rahavirta Nurmes (Kantar TNS Agri Oy 2016.)

Kuvio 2. Nurmeksen sijainti Suomen kartalla

Kuvio 3. Nurmeksen sijainti Pohjois-Karjalan maakunta-kartalla

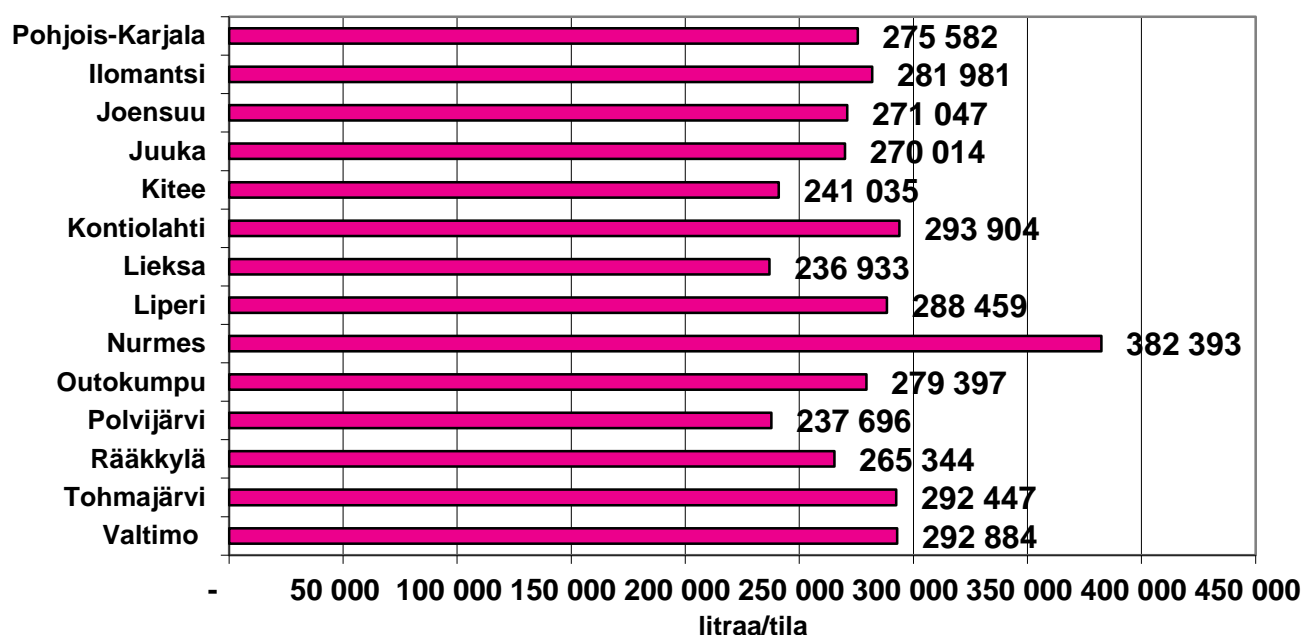
Kuvio 4. Pohjois-Karjalan maakunnan kartta

2.4.1 Peltöjen käyttö

Nurmeksessa on peltoa vuoden 2017 tukihakutietojen perusteella yhteensä 6531 hehtaaria. Suurin osa pinta-alasta on nurmella, jota viljellään pääasiassa säilörehuksi ja laitumeksi. Viljoista ohra on edelleen merkittävin viljakasvi, mutta kauran osuus kasvaa koko ajan. Vehnää on myös viljelty nousujohteisesti muutaman vuoden ajan. Erikioiskasvien viljely on minimaalista. Peltomme soveltuvat parhaiten nurmen viljelyyn, mutta myös viljoista saadaan kohtuullisia satoja tuotantotekijöiden ollessa kunnossa. Luomun osuus peltoviljelystä on koko ajan kasvamaan päin.

2.4.2 Tuotantoeläinten tuotokset

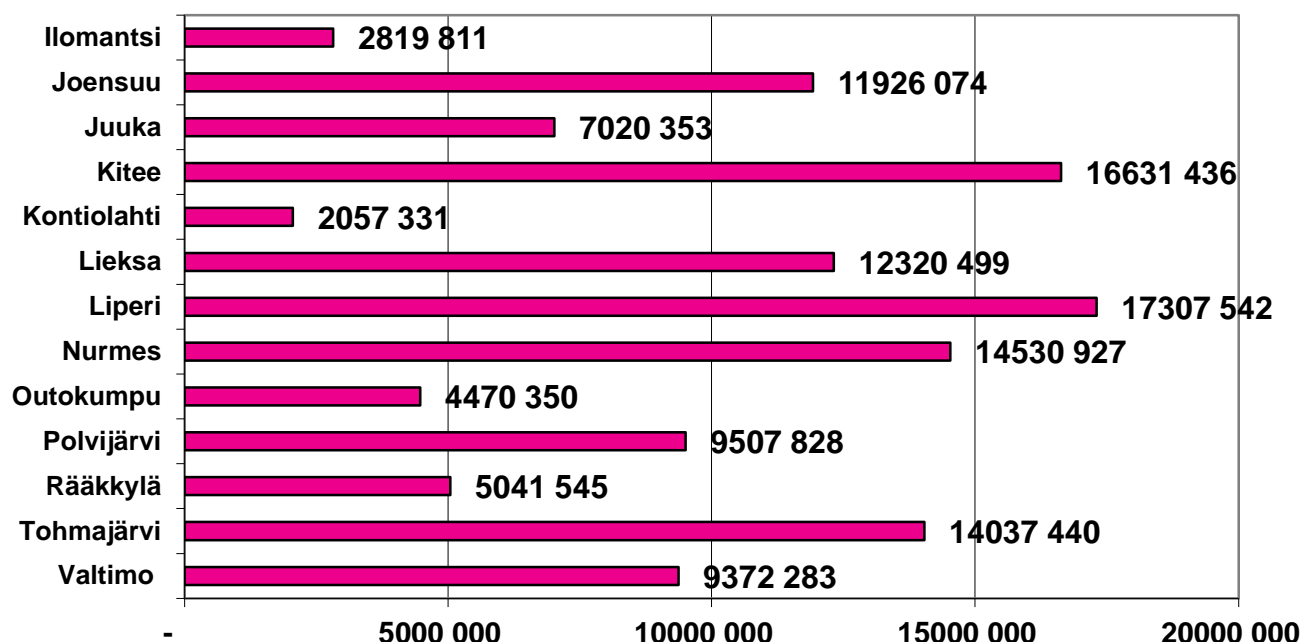
Nurmeksessa lypsylehmien lukumäärä on suurin. Lehmien yhteislukumäärä on 1416 kpl. Lypsylehmiä on keskimäärin 30 kpl/tila. Kuviosta 5 nähdään, että Nurmeks on jo useiden vuosien ajan ollut kärkisijoilla tilakohtaisissa meijerimaidon määrässä. Vuonna 2014 Pielisen Karjalan maaseutupalveluiden tekemän ennusteen mukaan Nurmeksessa on maatiloja vuonna 2030 noin 80 kpl, joista 24 lypsykarjatilaa. Suunta näyttää olevan samankaltainen myös valtakunnallisella tasolla. Suomen gallup elintarviketiedon tutkimuksen mukaan yli puolet maitotiloista lopettaa vuoteen 2022 mennessä. (Elintarviketieto 2016.)

Kuvio 5. Meijerimaidon määrä tilaa kohti keskimäärin kunnittain 2017 Pohjois-Karjala (ProAgria Pohjois-Karjala 2018.)

Meijeriin toimitetun maidon määrä on jatkanut laskuaan vuosi vuodelta. Nurmeksessa maitoa tuotetaan tällä hetkellä noin 14,5 miljoonaa litraa vuodessa, kuten kuviosta 6 nähdään. On ennustettu, että maidontuotanto tippuu romahdusmaisesti lähivuosien aikana suurten ikäluokkien eläköityessä. Samalla tuotanto useassa par-

sinavetassa päättyy niin lihan kuin maidonkin tuotannon osalta. Tällä hetkellä suurissa pihatoissa, jotka edustavat noin 10 prosenttia lypsykarjataloista, tuotetaan puolet Suomen maitomäärästä. Parsinavetta on tällä hetkellä noin 90 prosentilla lypsykarjataloista. Puolet Suomen maitomäärästä tulee edelleen parsinavetoista.

Kuvio 6. Meijereihin toimitettu maitomäärä litroina kunnittain, 2017 Pohjois-Karjala (ProAgria Pohjois-Karjala 2018.)

Naudanlihantuotannon tuotanto vähenee. Valtakunnallisesti naudanlihantuotanto putoaa Suomessa vuoteen 2020 mennessä nykyisestä 86 miljoonasta kilosta alle 80 miljoonaan kiloon. Nurmeksessa tuotetaan tällä hetkellä naudanlihaa noin 370 tonnia. Pääsyyinä naudanlihantuotannon vähentymiseen on lypsylehmien vähentyminen ja naudanlihantuotannon huono kannattavuus. Korkeat tuotantokustannukset ja tuottajahintojen putoaminen ovat vaikuttaneet maatalouden ahdinkoon huomattavasti enemmän kuin julkisuudessa paljon puhuttaneet tukimaksujen viivästymiset. (Peltonen-Sainio 2015.)

2.5 Yleiset maatalouden näkymät Pohjois-Karjalassa

Tulevaisuudessa pohjoiskarjalaisen maaseudun menestys muodostuu monista pienistä ja ehkä suuremmistakin asioista. Luonnonvarakilpailun kiristyessä, maaseutu, maaseudun ihmiset ja siellä olevat luonnonvarat ovat entistäkin tärkeämpiä Pohjois-Karjalan tulevalle menestykselle. Keskeisimmät tulevaisuuden asiat ovat biotalous, luomu- ja lähiruoka, ruokamaakunta-ajattelu, maaseutuasumisen haasteet sekä hajautetut energiaratkaisut. (Pohjois-Karjalan ELY-keskus 2013 s.1).

Maaseuturahaston kautta kanavoituu Pohjois-Karjalan maakuntaan runsaasti resursseja, joilla on tärkeä merkitys aluetelouteen. Kehittämistoimien kautta niiden merkitystä on mahdollista moninkertaistaa. Ohjelman toteutus ja sen resurssit eivät kuitenkaan tapahdu automaattisesti, vaan työhön tarvitaan innokkaita, osaavia

ja asiaansa motivoituneita ihmisiä panemaan suunnitelmat ja ohjelmat toimeksi. Asiat toteutuvat ja lopulta realisoituvat vain ja ainoastaan ihmisten kautta. (Pohjois-Karjalan ELY-keskus 2013 s.1).

2.6 Nurmeksen kaupungin strategia 2018 – 2021

Nurmeksen kaupunki lähtee uuteen strategiakauteen myönteisessä vireessä. Nurmeksen käyttötalous ja tase ovat säilyneet vahvoina. Nurmeksen on HINKU-kunta eli Nurmeksen pyrkii hiilineutraaliin toimintaan. Tämä on läpileikkaava periaate koko kaupunkikonsernin toiminnassa. Biotalous edistäminen on Nurmeksen kaupungin tärkein yksittäinen HINKU-toimenpide. (Nurmeksen kaupunki 2017). Kaupungin vahva lähtötilanne mahdollistaa Nurmekselle uuden oman suunnan. Nurmeksella on resursseja muuttaa suuntaa ja myös tarvittavaa innokkuutta löytyy asioiden kuntoon saattamiseksi. Paras strategia on tehdä asiat eikä jäädä odottamaan apua ulkomaailmasta. Maataloutta koskettavat painopisteet löytyvät elinvoimaa kasvun kautta kehittämislinjalta. Vuonna 2018 on tavoitteena aloittaa alkutuotannon vahvistaminen.

Taulukko 2. Nurmeksen suunta strategian maatalouden kehittämislinjat ja strategiset tavoitteet (Saatsi 2018.)

Kehittämislinja	Strateginen tavoite
Elinvoimaa kasvun kautta	Nurmeksen työssäkäyntialue säilyttää väestönsä ja työpaikat lisääntyvät
Nurmeksen vetovoimaisuus	Nurmeksen on muuttovoittokunta ja Nurmeksessa on sujuva arki
Kaupungin oman toiminnan kehittäminen	Kattavat ja monipuoliset lähipalvelut ovat kaikkien kuntalaisten saatavissa ja saavutettavissa
Järkevä tilojen käyttö	Toimitilatarpeet ja toimitilat ovat tasapainossa

2.7 Ylä-Karjalan elinkeino-ohjelma 2018 – 2020

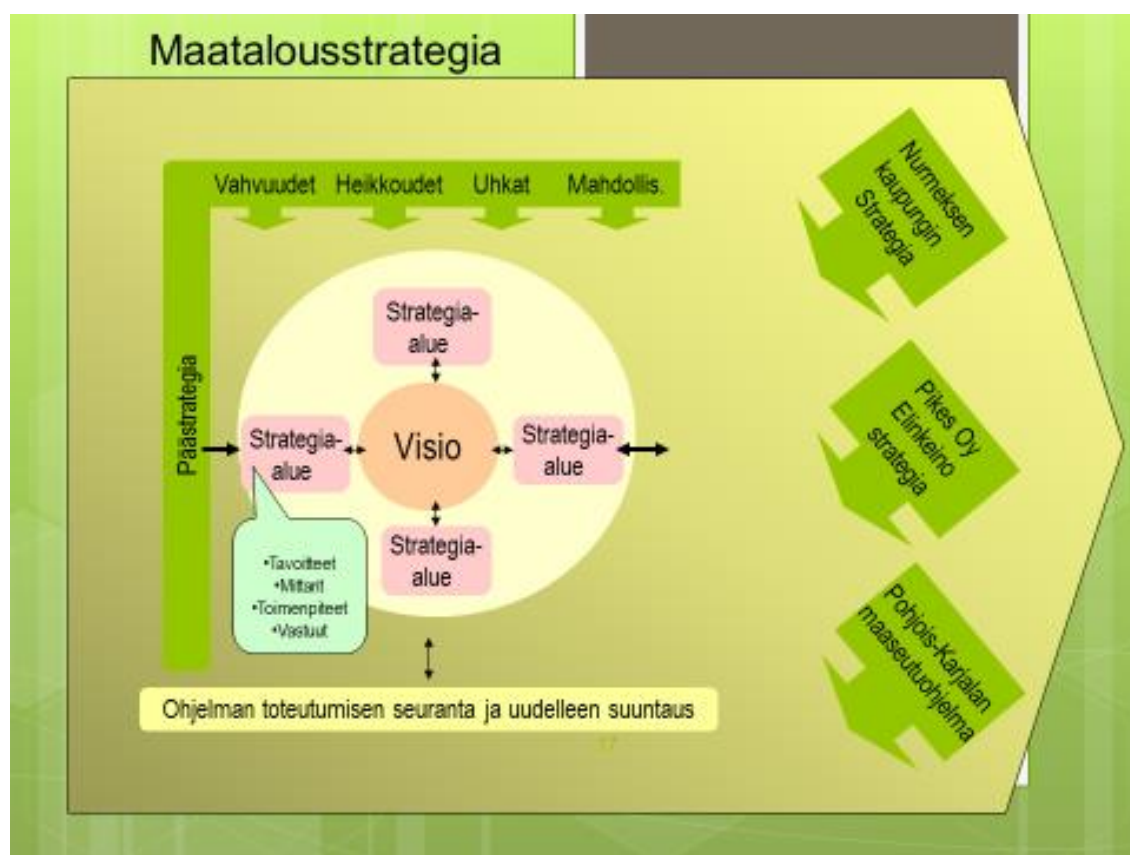
Ylä-Karjalaksi kutsutaan aluetta Pohjois-Karjalan pohjoisosassa, johon kuuluvat Nurmeksen kaupunki ja Valtimon kunta. Asukkaita on tällä hetkellä hieman alle 10000. Nurmeksella ja Valtimolla on paljon yhteistyötä. Valtimolta käydään paljon asioimassa Nurmeksessa. Nurmeksen kaupungin, Valtimon kunnan ja Lieksan kaupungin yhdistämistäkin on suunniteltu.

Nurmeksen kaupungin strategiassa sivutaan maataloutta. Merkittävämmän maatalous otetaan esille Pikes Oy:n Buustia biotaloudesta Ylä-Karjalan elinkeino-ohjelmassa. Ohjelma jakaantuu neljään osa-alueeseen; elintarviketeollisuus, luontomatkailu, metsäbiotalous ja maatalous. Maatalouden osalta tavoitteissa keskitytään osaamisen lisäämiseen ja kannattavuuden parantamiseen sekä maataloilla tuotetun uusiutuvan energian hyödyntämisen lisäämiseen. (Pielisen Karjalan kehittämiskeskus Oy 2017.)

3 PIELISEN KARJALAN MAATALOUSSTRATEGIA

Pielisen Karjalan maatalousstrategia 2014-2020 laadittiin Pielisen Karjalan maaseutuhallinnon alaisen strategiaryhmän toimesta vuonna 2013. Strategia on linjassa Nurmeksen kaupungin strategian, Pikes Oy:n elinkeinostrategian ja Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman kanssa. Maatalousstrategialla pyrittiin pureutumaan paremmin nimenomaan perusmaatalouteen. Strategian visiona vuodelle 2020 on se, että Pielisen Karjala on omavarainen maaseutualue ja on maakunnan ykkönen maidon ja lihan tuotannossa. Tavoitteeseen pyritään luonnonmukaisella tuotannolla, ekologisuudella, eettisyydellä, kestäväällä kehityksellä ja omavaraisuudella. (Saatsi 2014.)

Maatalouden kehittämisen päästrategiana on vahvistaa ja laajentaa maatalouden elinkeinopohjaa, kehittää maatalouyrittäjyyttä, vahvistaa asemaamme maidon ja lihan tuotannossa sekä luoda uutta alueellista elintarvikkeiden jalostusta, painopistealueena luomulähiuoka. Strategia-alueina on maidon ja lihan tuotanto, elintarvikkeiden jatkojalostus ja peltojen käytön tehostaminen. Visio 2020 on, että Pielisen Karjala omavarainen maatalousalue, maakunnan ykkönen maidon ja lihan tuotannossa.

Kuvio 7. Pielisen Karjalan maatalousstrategia (Saatsi 2014.)

4 TEHO-OHJELMA

Aloitimme Pielisen Karjalan TEHO-toimenpideohjelman laatimisen vuonna 2014. Aloituspotkun Teho-ohjelma sai kahvipöytäkeskustelusta Nurmeksien kaupunginjohtajan kanssa. Keskustelu käynnistyi, kun kerroin, että olin laatimassa yhdessä Pielisen Karjalan maaseutuhallinnon neuvottelukunnan strategiaryhmän kanssa Nurmeksien kaupungin maatalousstrategiaa. Ohjelmatyötä haluttiin laajentaa perusmaatalouden ulkopuolelle yhteistyössä seudullisen kehittämiskeskuksen kanssa oman roolini painottuessa työnkuvani ja kokemukseni kautta tutumpien perusmaatalouden kehittämistoimenpiteisiin.

Kaupunginjohtaja Asko Saatsi esitti uudenvuoden puheessaan vuonna 2014 maatalouden Teho-ohjelman käynnistämistä. Yleensä kehitys tapahtuu vahvistamalla sitä, mikä on jo vahvaa, kaikki muu on enemmän tai vähemmän sattumaa. Tavoitteena oli, että Teho-ohjelma sisältää 12–15 toimenpidettä, joiden avulla alkutuotannon liikevaihto kasvaisi Nurmeksessa 10 miljoonaa euroa vuodessa. (Saatsi 2014.)

Aloitimme Teho-ohjelman laadinnan Nurmeksien kaupunginjohtajan ja Pielisen Karjalan maaseutupalveluiden edustajien tapaamisilla. Jokainen sai tehtäväksi miettiä vähintään 10 kehittämisen toimenpidettä. Seuraavassa tapaamisessa kirjoitimme kaikki kokoon saadut toimenpiteet A5-paperiarkeille ja levitimme ne pöydälle ja seuloimme ideat ja valikoimme vaikuttavimmat asiat jatkotyöstöön. Jatkoimme työtämme, kunnes laitoimme ne tärkeysjärjestykseen ja lopuksi aikataulutimme sen. Kesän 2015 kypsyttelimme asioita. Seuraavana syksynä laitoimme Teho-ohjelman toimenpiteet toteutukseen.

Teho-ohjelma ajoittui viidelle vuodelle. Maaseutupalveluissa on neljä työntekijää. Työntekijöiden lukumäärä vaikutti osaltaan siihen, että kun aloitimme TEHO-ohjelman laadinnan, niin muodostimme neljä kehittämis-kaistaa, jotka olivat investointi-, kehittämis-, kartoitus- ja hallintokaista (taulukko 3). Jokaiseen kaistaan nimettiin vastuuhenkilö maaseutupalvelujen henkilöstöstä osaamisen, suuntautumisen ja kiinnostuksen mukaan.

TEHO-ohjelma työllä oli aito tarve ja tavoite saada tehoja nimensä mukaisesti niin maaseutupalveluiden henkilöstön ajankäyttöön kuin myös maaseudun ja maatalouden kehittämiseenkin liittyen. Päätimme rajata alkutuotannon, listata toimenpiteet ja arvioida niitä ja muodostaa niistä lopulta Teho-ohjelman. Tavoitteina mm. keskituotosten kasvattaminen nurmen, maidon ja urakoinnin osalta. Uusien rakenteiden luominen lomitukseseen, maataloushallintoon ja Pikes Oy:öön. Ohjenuorana toimiminen suoraviivaisesti ja jopa hieman röyhkeästi mm. investointien osalta. Tavoitteena oli, että emme sortuisi strategioihin, vaan etenemien perustuisi täysin tekemiseen ja kehittämissoluihin. Vain se on varmaa mitä itse tehdään, kaikki muu on epävarmaa.

Taulukko 3. TEHO-ohjelma (Saatsi 2014.)

Vuosi	2015	2016	2017	2018	2019
Investointikaista	1. Navettahankkeiden eteenpäinvienti (5-6 kpl)	5. Vasikat tuotantoeläimiksi	9. Kasvihuone Känkkäälään	14. Peltoshiilitehdas "maamiehen hiili"	17. Erilainen eläintila
Kehittämiskaista	2. Nurmiviljelyn tuottavuusohjelma	6. Maidontuotannon tehostaminen 7. Tuotantorakentamisen koulutusohjelma ja	10. Pelto-Osuuskunta sis. Salaoituksen 11. Yhteismetsien edistäminen	15. Metsänomistajien energiapuun toimitusrinki "puurinki"	18. Metsästysmatkailun kapeat markkinarat
Kartoituskaista	3. Maitoa markkinoille-säätiö	8. Urakointi "10 000"	12. Pellonraivaushanke "Kytösavu"	16 A Iso peruna- ja vihannestila. 16 B.Lähiruokaprojekti "Green Food Pielisen Karjala"	
Hallintokaista	4. Sanktioiden minimoinnin ohjelma		13. Lomitus ja työvoiman vuokraus		

4.1 Tavoitteet

Tulevaisuuteen on helppo kurkistaa, mutta vaikea nähdä. Yksi varmimmista ennusteista on Yhdistyneiden kansakuntien arvio väestönkasvusta vuoteen 2050 mennessä. Tuolloin 40 vuotta täyttäneet tai sitä vanhemmat ihmiset ovat jo syntyneet; syntyvien lapsien määrästä riippuu, onko tämänhetkinen lähes 7 miljardin ihmisen väestö kasvanut ennusteen mukaiseen 9,3 miljardiin. Ruokapolitiikan näkökulmasta arvioiden viesti on yksiselitteinen: elintarvikkeiden tuotannon ja maatalouden sen peruspilarina pitää kehittyä niin, että yhä suuremmalle väestölle ruokaa riittää. (Seppänen 2012, s. 11.)

Suomeen ollaan perustamassa uutta nk. ruokavirastoa. Toivon, että tässä viraston tavoitteissa on otettu oikeasti huomioon tulevaisuuden haasteet elintarviketuotannossa. Suurimpia haasteita ovat ilmastomuutoksesta ja eroosiosta johtuvat ongelmat. Suomella on merkittäviä mahdollisuuksia tehostaa nykyistä viljelykulttuuria ja sitä kautta elintarvikkeiden tuotantoa. Nykyinen tukijärjestelmä ei välttämättä ole paras kannustin tehokkaan elintarviketuotannon kannustamiseen.

Suomi jakaantuu eri ilmastovyöhykkeisiin. Nurmes sijaitsee IV viljelyvyöhykkeellä. Alue on tällä hetkellä suotuisaa nurmiviljelyaluetta. Nurmen jalostaminen maidoksi ja lihaksi on meidän alueemme mahdollisuus ja tehostamisen kohde. Myös viljanviljely täällä onnistuu kunhan pellon perusasiat ovat kunnossa. Työssäni keskityn Nurmeksen mahdollisuuksiin ja sitä kautta rakennettaviin tavoitteisiin elintarviketuotannon turvaamiseksi.

4.2 Maatalouden mahdollisuudet Nurmeksessa

Nurmes elää maataloudesta. Maatalous on Nurmeksen tärkein toimiala 450 työntekijän ja 17 miljoonan euron liikevaihdon ansiosta. Nurmeksen kaikki ansiotulot ovat 123 miljoonaa euroa, joten maatalouden osuus tästä on 14 %. Maatalous on Nurmeksessa liki kaksi kertaa tärkeämpi toimiala kuin Pohjois-Karjalan maakunnassa keskimäärin (8 %). Myös metsätalouden merkitys on suuri ansiotulojen ollessa 5 miljoonaa euroa, joka vastaa 4 prosenttia kaikista ansiotuloistamme.

Nurmeksessa on peltoa noin 6 454 hehtaaria ja metsää noin 138 100 hehtaaria. Nämä molemmat yhdessä muodostavat mittavan yrittäjyysalustan. Merkille pantavaa on se, että metsämme ovat vaakaikäytössä. Tehostamalla metsiemme käyttöä voimme ansaita kantorahatuloja lisää yli miljoona euroa ja saada muuta liikevaihtoa metsätalouden ympärille jopa 1,5 miljoonaa euroa. Sitä vastoin peltomme ovat lähes täydessä käytössä maatalousvaltaisimilla kylillä. (Saatsi 2014.)

4.3 Maatalouden menestystekijät Nurmeksessa

Maatilojen tärkeimpiä menestystekijöitä:

1. keskittymällä parannetaan tehokkuutta
2. on investoitava koko ajan, että pysyy mukana, investoinnin on parannettava kannattavuutta
3. on oltava määrätietoinen kehityssuunnitelma: parantaa kannattavuutta
4. oltava ylpeä työstään, suunnitelmallista vapaa-aikaa ja työn oltava hauskaa, ajattelutapa positiiviseksi
5. vertailtava toisten tilojen menettelyjä oppimismielessä
6. maatilaa on johdettava kuin yritystä

(Repo 2016.)

Kun asiaa tarkastellaan investointien rahoituksen näkökulmasta, niin voidaan todeta, että kun investointien koko kasvaa, niin samalla kasvavat myös rahoitustarpeet. Riskit kasvavat vieläkin nopeampaa tahtia. Maatilan rahoituskelpoisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat olemassa oleva rakennuskanta sekä rakennusten kunto sekä sijainti. Peltojen tulisi sijaita 5 – 10 km etäisyydellä talouskeskuksesta. Alle 5 km etäisyys on tavoitetila. Runsas maaomaisuus ml. pellot, hyvät metsät = vakavaraisuus, on investointihankkeissa aina positiivinen tunnusmerkki. Yrittäjäominaisuudet ovat kuitenkin aina tärkein ominaisuus. (Kuittinen 2018.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimukseni tausta-aineistona olen käyttänyt Nurmeksen historiatietoja ja eri lähteistä koottuja tilastoja. Nykytilan tietojen kokoamisessa olen pyrkinyt käyttämään viimeisimpiä tietoja. Teen käytännön tutkimustyötä yhdessä maaseutuhallinnon sidosryhmien kanssa. Tärkeimpinä ryhminä tutkimuksessani ovat rekisteröimätön Pielisen Karjalan maaseudun kehittäjät ja Pielisen Karjalan maaseutuhallinnon neuvottelukunta. Pielisen Karjalan kehittäjäryhmä on kokoontunut tarvittaessa. Neuvottelukunta on kokoontunut vähintään kaksi kertaa vuodessa. Tehtävänäni on johtaa ja viedä aihetta eteenpäin molemmissa ryhmissä. Laadin jokaisesta kokoontumisesta muistion.

Ensimmäisessä kokoontumisessa käymme läpi olemassa olevia toimenpiteitä ja mietitään aivoriihi-menetelmällä uusia toimenpiteitä. Kuinka Nurmes saadaan nousuun? Kokoan seuraavaan kokoontumiseen strukturoidumman esityksen kokoonsaaduista toimenpiteistä. Seuraavassa palaverissa palataan toimenpiteisiin ja syvennetään niitä. Huonot jätetään pois ja parhaat jätetään jäljelle. Viimeisimmässä palaverissa valitaan lopulliset toimenpiteet ja laaditaan skenaariot.

Opinnäytetyön tavoitteena on saada kerättyä tietoa Nurmeksen maatalouden ja etenkin kotieläintuotannon mahdollisuuksista. Työn taustatavoitteena on saada maatalous säilymään Nurmeksessa pitkällä tähtäimellä. Opinnäytetyön tutkimusosio toteutetaan osallistavalla tutkimuksella teemahaastatteluilla täydennettynä. Päädyin tekemään tutkimustani osallistavalla tutkimusmenetelmällä. Olen kokenut aikaisemmissa tehtävissäni ja selkeimmin nykyisessä työssäni toimintavan hyväksi. Toimintatapa on nopea, ketterä ja tehokas. Havaitessani ongelman, pyydän kehittäjät kokoon ja rupeamme selvittämään ongelman taustoja.

5.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmänä käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Tutkimuksen tavoitteena on todellisen Nurmeksen maatalouden nykytilan selvittäminen. Tämän jälkeen tavoitteena on selvittää Nurmeksen maatalouden tulevaisuuden mahdollisuudet ja selvitysmiskeinot. Tutkimuksen tavoitteena on analysoinnin kautta löytää askelmerkit ja keinot mahdollisten ongelmien ylitsepääsemiseen ja sitä kautta Nurmeksen kaupungin strategiiden tavoitteiden mukaisesti vahvistaa alkutuotantoa.

Tutkimuksen taustalla oli laatia Nurmeksen kaupungin uuteen strategiaan kytkeytyvä maatalouden kehittämisohjelma vuosille 2018 – 2021. Taustalla oli vuosille 2015 – 2019 laadittu TEHO-ohjelma. Annoin Pielisen Karjalan maaseudun kehittäjien kokouksissa jokaiselle osallistujalle tehtäväksi miettiä muutamia maatalouden kehittämistoimenpiteitä. Jatkokysymyksinä asetan jokaiselle seuraavat kysymykset: Mitä teen? Kuinka osallistun? Kuinka tuen?

Haastattelu on Suomessa yleisin tapa kerätä laadullista aineistoa. Haastattelu ei kuulu pelkästään kvalitatiiviseen tutkimukseen. Haastattelun tavoitteena on selvittää se, mitä jollakulla on mielessään. Haastattelu on tutkijan aloitteesta tapahtuvaa keskustelua, jota tutkija myös johtaa. (Eskola 2000.)

5.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön johtopäätösten pitäisi olla oikeita, luotettavia ja uskottavia. Tutkimustoiminnassa opinnäytetyön yksi hyvyyden mittari on luotettavuus. Luotettavuus mittaa työn laatua. (Kananen 2012.)

Tutkimuksen validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen vastaavuutta ja luotettavuutta. Validiteetilla kuvataan tutkimusmenetelmän kykyä selvittää sitä, mitä sillä on tarkoitus selvittää (Tutkimuksen validiteetti 2008). Tutkimuksen validiteettia arvioitaessa tutkimuksen vastaavuutta pyrittiin parantamaan testaamalla etukäteen maatalousyrittäjille suunnattu kyselylomake kahdella maatalousyrittäjäksi luokituvalla henkilöllä. Tämän avulla pyrittiin varmistamaan kyselylomakkeen kysymysten ymmärrettävyys. Saatujen palautteiden ja ennakoarvioiden pohjalta kysymyksiin tehtiin tarvittavat muutokset, jotta ne ymmärrettäisiin selkeästi. Tämän avulla tutkimusongelmiin pyrittiin saamaan luotettavat ratkaisut. Maaseutuelinkeinoviranomaisten kyselylomake käytiin läpi yhdessä maaseutuelinkeinoviranomaisten edustajien kanssa, jotka arvioivat asian ymmärrettävyyden maaseutuelinkeinoviranomaisten kannalta.

Reliabiliteetti ilmaisee puolestaan sen, miten luotettavasti ja toistettavasti käytetty mittari mittaa haluttua ilmiötä. Reliabiliteetilla arvioidaan tutkimuksista saatujen tuloksien toistettavuutta. (Reliabiliteetti 2008.) Omassa tutkimuksessani reliabiliteetin merkitys on vähäinen. Olenko osannut valita haastateltavat oikein? Saapuuvatko osanottajat paikalle järjestämäni palaveriin? Ovatko muistiinpanot riittävän kattavat? Onko kaikki tullut kirjattua ylös? Olisiko parempi ollut olla sihteerillä kirjaamassa muistiinpanot?

5.3 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimus toteutetaan kokoontumalla vuonna 2013 perustetun Pielisen Karjalan maaseudun kehittäjäryhmän nimissä palaveereihin, jossa käymme läpi aiemmin laadittua TEHO-ohjelmaa ja sen toimenpiteitä. Täydentävinä osioina haastattelin paikallisia aktiivijelijöitä ja muita maaseudun asukkaita.

Laadin jokaisesta maaseudun kehittäjien kokouksesta muistion, jonka lähetin kokoukseen osallistuneille kommentoitavaksi ja korjattavaksi kokouksen jälkeen. Tallensin muistiot omaan kansioonsa tietokoneelle. Haastatteluista tein käsimuistiinpanot, jotka kirjoitin puhtaaksi välittömästi haastattelun jälkeen.

Käytimme kehittäjien kokouksissa mm. kuusi ajatteluhattua (thinking hat) menetelmää. Kuusi ajatteluhattua tai ajattelun kuusi hattua on Edward de Bonon kehittämä ajattelun ja keskustelun apuväline. Hattuja käytetään yleensä ryhmätyössä, mutta niitä voi käyttää myös yksistään. Suomalaisittain ajattelun hatuista käytetään yleensä termiä mietintämyssyt. (Bono 2016.)

Useiden tutkimusten perusteella ihmiset ovat todella huonoja tekemään yhteistyötä ryhmissä. Kyvyttömyys keskittyä ja poukkoilu ovat yhteistyön vaikeimpia haasteita. Ajattelua hallitsee usein ana-

lyysi, tuomio ja argumentointi, jotka usein vaikeuttavat luovaa ajattelua ideointivaiheessa. Tekniikan kehittäjän lääketieteen tohtori Edward de Bonon mukaan ajattelun ongelmana on sekavuus, koska yritämme ajatella kerralla liikaa. Informaatio, logiikka, luovuus, toiveet ja tunteet ovat kaikki mielessämme samanaikaisesti. Tekniikan avulla ryhmä keskittyy yhteen asiaan kerrallaan. (Bono 2016.)

Tekniikan ideana on katsoa ongelmaa eri näkökulmista ja samalla ottaa eri rooleja. Kenelläkään ei siis ole vain yhtä tapaa ajatella / hattua, vaan rooli ja ajattelutapa valitaan tilanteen mukaan. Roolis-
saan ihminen kertoo mielipiteensä helpommin kuin omana itsenään. (Bono 2016.)

Valitsin haastateltaviksi Nurmeksen aktiiviviljelijöitä, joilla on laaja, pitkäaikainen ja ammattimainen ote ja kokemus kotieläintuotannosta. Valitsin joukkoon alkukasvatusta harjoittavan yrittäjän, jolla on alueen merkittävin ternikasvattamo. Toiseksi kotieläintalouden haastateltavaksi valitsin tuottajan, jolla on emolehmätuotantoa. Kolmanneksi haastateltavaksi valitsin maatalousvaltaisella kylässä asuvan maaseudun asukkaan, jolla on vahva käsitys maatalouden nykytilasta ja tulevaisuudesta.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustulokset osiossa käydään läpi palavereiden tuloksia ja haastatteluiden tuloksia. Tutkimuksen tausta-aineistona käytetään vuonna 2014 valmistunutta maatalouden TEHO-ohjelmaa. Toimenpiteet päivitetään tähän päivään ottaen vahvasti huomioon tulevaisuuden haasteet ja mahdollisuudet. Osa vanhoista toimenpiteistä halutaan sisällyttää myös uuteen ohjelmaan, esimerkkeinä mainittakoon sanktioiden minimoinnin ja lomituksen toimenpiteet. Entistä vahvemmin uuteen ohjelmaan haluttiin lähiruokaan liittyviä toimenpiteitä

6.1 Pielisen Karjalan maaseudun kehittäjien kokoontumiset

Palaverit ja suunnittelutyö alkaa syksyllä 2017. Kokoontumisia Pielisen maaseudun kehittäjien kanssa Nurmeksen maatalouden kehittämissuunnitelman päivitysosion merkeissä yhteensä kolme kertaa. Kokoontumisten anti oli ajankohtaista ja antoisaa tutkimukselleni.

Uudessa ohjelmassa kannatti pureutua olemassa olevan infran kunnostamiseen. Esimerkiksi vanhemmassa Teho-ohjelmassa mainittua pellonraivausta ei nyt kannata ryhtyä toteuttamaan. Tässä vaiheessa on järkevintä kunnostaa nykyisiä korvauskelpoisia peltoja mm. muotoilemalla, salaojittamalla ja yhdistämällä niitä. Kannattaa panostaa siihen mikä tuottaa. On erittäin tärkeää toimia myös laatu edellä. Nurmituotanto, maito ja liha ovat alueemme maataloustoimintamme kivijalat, jota täydentävät luonnonmukainen tuotanto ja mahdollinen luomukauramylly. Kauramyllyn liiketoimintalaskelmat ovat laskennassa.

Tällä hetkellä rahoituslaitokset eivät lähde rahoittamaan hankkeita, jos yrityksen perusasiat eivät ole kunnossa. Nykyisessä TEHO-ohjelmassa on hyviä toimenpiteitä, mutta ne ovat ehkä liian suuria tähän aikaan. Nyt tarvitaan voimia aloittaa taas toiminta. Hankintaosuuskunnat kohdentavat neuvontaa jatkaville tiloihin. Toiveissa olisi myös luopumistuen säilyminen, jotta sukupolvenvaihdoiksi toteutuisivat. Sukupolvenvaihdoiksi edistämiseen tulee panostaa.

Kuva 3. Maaseudun kehittäjien palaveri (Saatsi 15.4.2018)

Kokoonnuimme huhtikuussa 2018 (Kuva 3) miettimään maatalouden Teho-ohjelmaan valitun kotieläininvestointien rahoitusteemaa. Pielisen Karjalan maaseudun kehittäjien ja maaseutuhallinnon esittämät toimenpiteet uuteen Nurmeksien maatalouselinkeinoon kehittämisohjelmaan:

Entiset toimenpiteet (jatkoon esitettävät)

1. Sanktioiden minimoinnin ohjelma
2. Lomitus ja työvoiman vuokraus
3. Osa-aikainen kiinteistöveron huojennus
4. Urakointi
5. Maidontuotannon tehostaminen
6. Vasikat tuotantoeläimiksi
7. Nurmiviljelyn tuottavuusohjelma

Uudet toimenpide-esitykset

- Lähiruoan saatavuus (jatkoa ruokaa läheltä lähelle-hankkeelle)
- Elintarvikehankkeiden käynnistäminen (Kts. P-K:n maaseutuohjelma) elintarvikealan logistiikkakeskus "Kylmä Kukko" PakkasMarja Matti Leinonen toimitusjohtaja, tunnelipakastus
- Jatkojalostuksen kehittäminen elintarvikkeissa esim. kala- ja lihapuolella

- Green Care
- Juureskuorimo/pakkaamo
- Teuraskuljetusten järjestäminen
- Maatilamatkailu lähiruokaa tuottaville tiloille – reitistösuunnittelu
 - metsästysmatkailu
 - kalastusmatkailu
- Yhteisnavettakuvio – mahdollisuus laajentaa yhteistyötä myös metsään
- Salaojitushanke
- Talouskoulutus
- Yksityisteiden peruskorjaushanke
- Metsähankkeet
- Metsälaidunnus
- Peltojen uusjako
- Sopimustuotannon tehostaminen / kehittäminen
- Hiehkakasvattamo
- Ternikasvattamo
- Kasvu- ja vientisuuntautuneiden yrityshankkeiden käynnistäminen maataloudessa
- Maatalouden ja muiden elinkeinojen välisen yhteistyön tiivistäminen
- Maatilojen yhteistyön lisääminen (Maitotalouskeskittymät ja muut yhteistyöhaluiset)
- Pelto-osuuskunta. Tilat jäseniksi. Lannan levitys lähipelloille. Näennäisviljelyn minimoiminen
- Hukkakauran torjunnan teho-ohjelma
- Sanktioiden minimoinnin teho-ohjelma
 - a. pientareet
 - b. korvamerkki
- Kasvihuone
- Mylly
- Lomitus (ja sen tulevaisuus)
- Maidontuotannon tehostaminen jalostussuunnittelun kautta (sis. ruokintasuunnittelun)
- Kasvu- ja vientisuuntautuneiden yrityshankkeiden käynnistäminen maataloudessa
- Maatalouden ja muiden elinkeinojen välisen yhteistyön lisääminen ja tiivistäminen (Maitotalouskeskittymät ja muut yhteistyöhaluiset)
- Uusien rahoitusmahdollisuuksien selvittely
- Maneesi

6.2 Haastattelumenetelmien kuvaus

Valitsin tutkimukseeni haastateltaviksi nurmeslaisia tuottajia ja maaseudun asukkaita. Valitsemani tuottajat harjoittavat edelleen aktiivista kotieläintuotantoa. Osalla haastateltavista oli jo pitkä ura takana ja osalla tuotanto oli aloitettu vasta muutama vuosi takaperin. Aloitin haastattelun aloittamalla yleisestä osiosta, jossa pyydin haastateltavaa kertomaan omakohtaiset kokemukset urastaan

ja maatalouden nykytilasta. Tämän jälkeen haastattelu eteni syvemmälle mm. kotieläintuotannon markkina- ja tiloustilanteisiin. Maaseudun asukkaista haastattelin pitkään maalla asunutta ja teho-
maataloutta läheltä seurannutta henkilöä.

6.3 Haastattelujen tulokset

Kokosin haastatteluista nelikenttäänalyysiä käyttämällä Nurmeksen kotieläintuotannon vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat. Tuloksista oli ilo huomata, että mahdollisuuksia oli huomattavasti enemmän kuin uhkia ja heikkouksia. Myös vahvuuksissa on hyviä elementtejä, joiden avulla tuotantoa voi kehittää huomattavasti nykyistä enemmän. Tärkeimpinä vahvuusalueina haastateltavat näkivät Suomen puhtaat veden ja ilman.

Vahvuudet

- Suomalaiset puhtaat elintarvikkeet
- Nurmeksen peltopinta-ala
- Vasikkajuottamopuoli vahva tällä hetkellä

Heikkoudet

- Suomalainen yhteiskunta on toiminut huonosti ostamalla ulkomaista lihaa
- Naudanlihantuotanto ei ole omavarainen Suomessa

Mahdollisuudet

- Emo- ja lypsylehmäpuolella lihantuotantoketjuun mahtuu lisää tiloja
- Maatilojen yhtiöittäminen
- Peruslohkokoon kasvattaminen
- Tuottajahintojen kohoaminen kysynnän lisääntyessä
- Jalostusasteen nostamisen kautta rahavirroista yhä suurempi osa jää Nurmekseen
- Eläinten loppukasvatuspaikkojen lisääminen Nurmekseen
- Lihamäärän kasvattaminen maitorotuisten vasikoiden kasvua tehostamalla
- Hyvin hoidetulla tuotantologistiikalla parempi kate

Uhat

- Vasikkakasvattamojen sairaudet, mm. hengitystieongelmat (nk. päiväkotiongelma)
- Maailmantalouden tilanne

6.4 Yhteenveto

Useiden tapaamisten ja haastattelujen myötä valitsimme lopullisiksi kehittämistoimenpiteiksi alla luetellut toimenpiteet. Toimenpiteistä laadittiin vuosille 2018 – 2021 toimenpideohjelma. Ohjelmassa on neljä kaistaa; investointi-, kehittämis-, kartoitus- ja hallintokaista. Kaistojen vastaavina toimii Pielisen Karjalan maaseutupalveluiden henkilöstö.

Taulukko 4. Nurmeksen maatalouden kehittämisohjelma (TEHO II) 2018 – 2021.

Kaista /Vuosi	2018	2019	2020	2021
Investointikaista	1. Vasikat tuotantoeläimiksi Lihanautojen kasvattaminen	5. Navettainvestointien eteenpäinvieminen		
Kehittämiskaista	2. Pellot kuntoon	6. Maidontuotannon tehostaminen	7. Nurmiviljelyn tuottavuusohjelma	8. Urakointi 9. Lähiruoka
Kartoituskaista	3. Maatalouskoulutuksen selvittäminen			10. Iso peruna- ja vihannestila.
Hallintokaista	4. Sanktioiden minimoinnin ohjelma	Sanktioiden minimoinnin ohjelma jatkuu	Sanktioiden minimoinnin ohjelma jatkuu	Sanktioiden minimoinnin ohjelma jatkuu

1. Vasikat tuotantoeläimiksi / Lihanautojen kasvattaminen

Toimenpiteessä rakennetaan uusi 800 kasvatuspaikan lihanautatila, jossa sekä väli- ja loppukasvatus. Tällä saadaan nurmeslaisten navetoiden vasikat kasvatettua lihaksi ja kuljetusmatkat lyhenevät. Lisää liikevaihtoa noin 670 000 € vuodessa. Toimenpiteestä ovat vastuussa lihatalot, yrittäjät ja Pielisen Karjalan maaseutupalvelut ja Pielisen Karjalan maaseudun kehittäjät.

2. Pellot kuntoon

Raivataan noin 150 hehtaaria kohdennetusti uutta peltoa Nurmeksessa, jossa se on järkevää toteuttaa ja jossa tarve lisäpellolle on ilmiselvä. Tavoitteena on poistaa peltoalan puutteesta johtuva pullonkaula. Kyseisiä toimia tarvitaan, jottei peltoalan puute ole myöskään laajennuksen pullonkaula. Investointi mahdollistaa 150 nautayksikön lisäyksen, joka tarkoittaa noin 480000 €/vuosi 150 lypsylehmän tuotolle laskettuna, niin että 1-2 karjatilaa laajentaa yhteensä kahden lypsyrobotin verran. Tällä hetkellä pellot ja maidontuotantotilat eivät kohtaa parhaalla mahdollisella tavalla, eli sovitetaan kapasiteetteja yhteen. Vastuutahoina ovat Pielisen Karjalan kehittäjät ja Pielisen Karjalan maaseutupalvelut.

3. Maatalouskoulutuksen selvittäminen

Selvitetään maatalouskoulutuksen käynnistämisen mahdollisuudet Nurmeksessa. Koulutus olisi monimuotokoulutusta. Selvitetään maatilat, jotka haluaisivat ottaa opiskelijoita harjoittelijoiksi maataloilleen. Vastuutahoina ovat Riveria, MTK, Pielisen Karjalan maaseudun kehittäjät ja Pielisen Karjalan maaseutupalvelut.

4. Sanktioiden minimoinnin ohjelma

Minimoidaan tukivalvonnasta aiheutuvat tukien menetykset. Nykyinen sanktiointikäytäntö on erittäin kohtuuton ja epäoikeudenmukainen, eikä ole mielestämme hyväksyttävän oikeusjärjestelmän mukainen. Tuenhakijalle seuraa samat sanktiot tekipä vahingon tahallaan tai ei. Selvitettävä mm. Mavi:sta, onko mahdollista toteuttaa YTA-alueen henkilökunnan voimin. Asiasta tiedotetaan tiloille mm. paikallislehtien ja tilakohtaisten tiedotteiden avulla. On selvitettävä Vipu-palvelun, viljelysuunnitteluohjelmistojen ja viljavuuslaboratorioiden välisen yhteistyön mahdollisuudet maanäytteiden ottoon liittyen. Liikevaihdon lisäys: n. 100 000 €/v. Toimenpidettä toteutetaan koko stragijajakson ajan. Vastuutahona ovat Pielisen Karjalan maaseutupalvelut.

5. Navettainvestointien eteenpäin vieminen

Toteutetaan kolme suurta navettahanketta Nurmekseen. Kartoitetaan avainhenkilöt, haetaan potentiaalisimmat. Perustetaan yhtiöt. Muodostetaan hallitukset. Kohdennetaan kaikkia mahdollisia resursseja näihin, joita ovat mm. neuvonta, rahoitus ja pellot. Liikevaihdon lisäys on noin 1 200 000 €/vuosi.

- Vastuutahoina ovat tuottajat, ItäMaito, rahoittajat, Pielisen Karjalan maaseudun kehittäjät ja Pielisen Karjalan maaseutupalvelut.

6. Maidontuotannon tehostaminen

Kehitetään maidontuotannon keinoja joilla saadaan lehmien keskituotos nousemaan keskimäärin 1000 kg/eläin. Nurmeksen alueella tämä tietäisi 720 000 € liikevaihdon kasvun laskennallisesti 1800 lehmällä. Vastuutahoina ProAgria, ItäMaito, Valio, Pielisen Karjalan maaseudun kehittäjät ja Pielisen Karjalan maaseutupalvelut.

7. Nurmiviljelyn tuottavuusohjelma

Parannetaan nurmiviljelyn keskituotosta per hehtaari 5 % erilaisilla kehittämistoimenpiteillä. Nurmekseen on nimenomaan nurmiviljelyyn erikoistunut kunta eläintalouden takia. Tämä tuottavuusohjelma johtaa myös eläinmäärän kasvuun ja sitä kautta lisää liikevaihdon kasvua. Liikevaihdon ja kannattavuuden tulosvaikutus 215 000€/vuosi, keskisadon ollessa 6500 kg ka/ha, jota nostetaan 325 kg ka/ha, hinnan ollessa 0,19 €/kg ka. Mahdollista saada jopa 8000 kg ka/ha. Otetaan pelloista vielä enemmän irti. Vastuutahoina ProAgria ja Pielisen Karjalan maaseutupalvelut.

8. Urakointi

Haetaan koneurakoinnin osalta maa- ja metsätaloudesta vielä jokin sektori, jossa on uinuvaa kehittämispotentiaalia. Esimerkiksi polttopuupalvelua omakotiasujille, terminaalipalveluja puuhiilitehtaalle, kurotinpalvelua rakentajille yms. Tavoitteena myydä 10 000 konetuntia lisää per vuosi perinteisen alkutuotannon ulkopuolelle. Liikevaihdon lisäyspotentiaali on noin 400 000 €/vuosi, 40 euron tuntihinnalla laskettuna. Tavoitteena on saada nykyinen konekanta ja työvoima ympärivuotiseen käyttöön. Vastuutahoina ovat Pielisen Karjalan maaseutupalvelut ja urakoitsijat.

9. Lähiruoka

Nurmeksen kaupungin konsernin toimijat, kuten esim. koulut ym. keittiöt ottavat järvikalan ruokalistoilleen. Tutkimuksissa on kaloissa todettu olevan merkittäviä terveysvaikutuksia. Kalan ohella marjat, sienet ja muut paikalliset tuotteet nostetaan esiin. Liikevaihtoa lisää n. 150 000 €. Raha jää omalle paikkakunnalle. Tämän toimenpiteen ajatuksena on jättää rahaa lisää omalle paikkakunnalle nyt kun EU:n kilpailutussäännökset väljenevät. Jatkossa mm. sosiaaliset ja ekologiset perustelut ovat hyväksytyjä julkisissa hankinnoissa. Panostetaan myös terveysvaikutteisiin asioihin kuten pakuritee ja metsämarjat. Toimenpiteessä huomioidaan Nurmeksen vahva elintarviketeollisuus. Vastuutahoina Pikes Oy, Riveria ja Pielisen Karjalan maaseutupalvelut. Toimenpide on yksi tärkeimmistä saada kuntoon mahdollisimman nopeasti.

10. Iso peruna- ja vihannestila

Perustetaan Nurmekseen johonkin vihannekseen esim. peruna, sipuli, kaali, vaatimaton vuonansalaatti yms. erikoistunut iso kasvinviljelytila. Hankitaan tietoa ja kopioidaan jo olemassa oleva paras käytäntö ja toimintatapa maailmalta meille. Selvitetään ja hankitaan mikroilmastoltaan kaikkein lämpimin pelto. Liikevaihtoa lisää 300 000 €/vuosi. Vaatii noin 40 hehtaarin peruna-alan. Vastuutahoina ProAgria Pielisen Karjalan maaseutupalvelut.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää Nurmeksen maatalouden mahdollisuudet ja mahdolliset vaihtoehtoiset liikeideat, ottaen huomioon nykytila, maankäyttö ja maisema-arvot ja saada sitä kautta tehostettua maatalouden kehittämistä maankäytön näkökulma huomioiden. Maatalous- ja maaseutumiljöötä kaupunkiseudun yhdyskuntasuunnittelussa on tutkittu Seinäjoella. (Sihvonen 2012, s. 61)

Seinäjoen kaupunkiseudun rakennemallityö perustui valtakunnalliseen kunta- ja palvelurakenteita uudistaneen Paras-hankkeen puitelain määäämiin toimenpiteisiin, joiden mukaan kuntien oli muodostettava yhteistyöalue ja järjestettävä sen yhdyskuntarakene niin, että kunnissa tapahtuva hajarakentaminen saadaan hallintaan. (Sihvonen 2012, s. 61)

Kunnossa oleva infrastruktuuri mahdollistaa maaseudulla mm. yritysten toiminnan ja biotalouden kehittymisen harvaan asutulla maaseudulla. (MMM 2017). Kunnossa oleva infra on myös yksi tärkeimmistä harvaan asutun maaseudun markkinointikeinoista yrityksille ja yritysten perustamisille. Kaupungit kuten myös Nurmeksen kaupunki on investoinut infraan viime vuosina merkittävästi saadakseen yrityksiä uudelle Känkkäälän teollisuusalueelle. Perusmaatalouselinkeinokin tarvitsisi jatkossa vastaavanlaisia satsauksia yhdessä muiden toimijoiden kanssa, jotta perusmaatalouden edellytykset saataisiin turvattua.

Perusmaataloutta tulisi ruveta harjoittamaan entistä enemmän osakeyhtiömallipohjalta. Pellot täytyy pitää viljeltynä ja lohkokokoon tulee myös kiinnittää huomiota. Lohkokoko mieluummin yli 5 hehtaaria. Suomen tulisi nyt vain päästä yli tämä noin viisi vuotta kestävä ylimenovaihe. Kiinan lihankulutus on kasvanut noin 5 % vuodessa. 5 prosentin kasvu on merkittävä, kun puhutaan yli 1,4 miljardin väkimäärästä. Kyljyksen hinta Suomessa on tällä hetkellä noin 5 €/kg. Jos sianlihan kysyntä kasvaa samaan malliin, niin ei ole mikään ihme, jos hinta on jatkossa jopa 20 €/kg. Suomi pärjää laadukkailla ja puhtailla elintarvikkeilla tulevaisuudessa entistä paremmin.

Myös Nurmeksella on mahdollisuus päästä osalliseksi tästä maailmanlaajuisesta elintarvikeketjun menestystarinasta. Nykyiset rakenteet on vain saatava kuntoon ja ihmisten ajattelumalli on saatava muuttumaan. Nurmeksessa on maatalouden osalta tällä hetkellä lähes autioita kyliä. Esimerkkinä voidaan mainita Mujejärvi, Petäiskylä, Kuohatti, Höljäkkä, Lipinlahti ja Saramo. Näiden kylien pelto-
maan osalta olisi aika käydä tarkkkaa pohdiskelua siitä, että metsitetäänkö pellot vai saataisiinko niistä muodostettua hyviä peltokuvioita esim. erikoiskasvien tai viljan viljelyyn. Lopputuleman kuitenkin niin, että huonot pellot metsälle ja hyvät pellot kuntoon. Huonojen peltokuvioiden metsitys ei ole ollenkaan huono vaihtoehto pitkällä aikavälillä ottaen huomioon Nurmeksen kaupungin omistaman Känkkäälän teollisuusalueen tulevat investoinnit.

Myös maatilojen investointeja tulisi miettiä suuremmassa kuvassa suuremmalla porukalla kylittäin, kaupungeittain. Uudet karjatalousinvestoinnit on järkevintä keskittää hyvien kulkuyhteyksien varrelle, mutta ei kuitenkaan lähelle asutusta eikä vesistöjen varsia. Karjatalousinvestointien kokoluo-

kan täytyy olla sellainen että sillä pärjää ja siitä syntyy rittävästi volyymeja. Maatilojen substanssi-osaamisen pitää kiinnittää erityishuomiota. Kustannukset täytyy saada mahdollisimman alas, kuitenkin eläinten ja eläinten hoitajien terveyttä ja hyvinvointia riskeeraamatta. Esimerkkinä voisi mainita esim säilörehun teon. Teenkö säilörehun suuriin laakasiiloihin tai torneihin vai teenkö rehut pyöröpaaleihin? Tehdäänkö lypsytyö ihmisvoimin lypsyasemissa vai hankitaanko robotteja?

Maatalouden rahavirroista pitäsi jäädä mahdollisimman suuri osa Nurmekseen, eikä sen pitäisi valua muualle. Jatkojalostusasteen nosto on yksi hyvä rahavirtojen kasvattaja ja myös erittäin hyvä työllistäjä. Tällä hetkellä Nurmeksen aktiivisimmat kylät maatalouden osalta ovat Ylikylä ja Jokikylä.

7.1 Yhteistyömallit kunnassa

Tavoitteena pitää olla, että jatkossa vähintään yksi toimiva maatila saadaan säilymään maatalousvaltaisilla kylillä. Vielä parempi olisi, jos näille maataloustuotannon hiipumaan päästäneille kylille saataisiin tehokkaita maatiloja, koska peltoja siellä kuitenkin edelleen on ja jos maatalous kyliltä kuolee, niin moni muukin asia kylillä on sen jälkeen heikommin. Esimerkkinä mainittakoon tiestön kunto, joka on erittäin tärkeä asia maaseudulla, ja se palvelee myös esim. kesämökkiläisiä ja muita maaseudulla asuvia.

Tällaisella kylien yhteistyöllä voidaan tulevaisuudessa saada maatalous säilymään niillä kylillä jossa jotain maatalouselinkeinon osa-aluetta on järkevää toteuttaa. Kylät jotka ovat kaukana kotieläinkoh-teista, ja joissa on runsaasti peltoja ja voivat keskittyä esim. viljan viljelyyn. Viljan kuljetus kotieläin-tuotantokohteisiin on kustannustehokasta toimintaa.

7.2 Tehot Nurmekseen

Olen päässyt tutkimuksella siihen tulokseen, että Nurmeksella on hyvät mahdollisuudet menestyä perusmaatalouden harjoittamisessa. Nurmeksen sijainti on erinomainen. Infra mm. tieverkoston suhteen on hyvä, joskin alempi tieverkosto vaatii kunnostustoimia. Kunnan, kylien, elinkeino-yhtiön, maaseutupalveluiden, ProAgrian, MTK-Pielisen ja yrittäjien välisellä laajalla yhteistyöllä mahdollisuudet ovat rajattomat. Yhdenkään tilan ei tarvitse eikä pidä jäädä yksin miettimään asioita, vaan ympärille pitää hankkia laaja yhteistyöverkosto, jonka kautta toimintaa saadaan eteenpäin. Kaikkien yritysten ei tarvitse olla suuria, koska myös niitä pienempiä tarvitaan tai ne ovat oikeastaan välttämättömiä suurten toimintojen ylläpitäjiä ja tukipilareita.

Tuotannon volyymit on saatava säilymään, joita ovat maidon- ja lihantuotannosta saatavat tuotevirrat sekä peltopinta-alan maksimaalinen hyödyntäminen. Investointien käyntiin saaminen ja sukupolvenvaihdot ja yhtiöittämiset ovat tässä kehityksessä suuressa roolissa. Investointien lisäämisen käynnistämiseksi täytyy luoda kannustimia esim. haja-asutusalueen kiinteistöveron alennuksien

kautta ja rahoitusjärjestelmien huojentamisisten ja rahoitusvaihtoehtojen selvittämisen kautta. Kasvinviljelyrepertuaarin laajentaminen on tässä yksi erikoistumisen tie joka tarjoaa suuret mahdollisuudet laadukkaille tuotteille.

8 POHDINTA

Selvitettyäni Nurmeksen nykyisten maatilojen sijaintia, sain arvokasta tietoa esim. tulevien liikenneinvestointien suunnittelua varten jotka koskevat teitä ja siltoja. Tällä hetkellä Nurmeksen nautaketju on aika suljettu. Nykyinen maatalouden tila vaikuttaa suurelta osin siihen. Ellei tuoteta maitoa tai lihaa, niin ei ole myöskään vasikoita. Alla olevassa taulukossa pohdin Nurmeksen maa- ja metsätalouden sekä sivuansioden tulokehitysnäkymiä ja vaihtoehtoja. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Maatalouden mahdollisuuksien arviointitaulukko.

	Hinnan korotukset	Volyymin lisääminen	Uudet toimialat	Satunnaiset tulot
Maatalouden myyntitulot	epätodennäköinen	todennäköinen	todennäköinen	onnenkantamoinen
Maatalouden tulotuet	epätodennäköinen	todennäköinen	epätodennäköinen	epätodennäköinen
Metsätalouden tulot	todennäköinen	todennäköinen	pohjatyötä tehty	onnenkantamoinen
Sivuansiot	todennäköinen	todennäköinen	todennäköinen	onnenkantamoinen

Mikäli tuotantoeläimiä ei hoideta hyvin alusta saakka, niin se näkyy lopputuloksissa mm. huonoina kasvuina. Noin 80-90 % kasvatettavista vasikoista syntyy lypsykarjatiljoilla. Eli mikäli Suomessa halutaan jatkossakin syödä kotimaista naudanlihaa, niin vasikkaketju ei saa katketa tältä osin. Syntyneistä poikavasikoista ei tyttövasikoita saa ja päinvastoin. Tällä hetkellä Suomi ei ole omavarainen naudanlihantuotantonsa. Suurimpana ongelmana tähän on nautatilojen huono kannattavuus. Lisäksi Gallup Elintarviketiedon tuoreen ennusteen mukaan yli puolet maitotiloista lopettaa vuoteen 2022 mennessä. Myös naudanlihan tuotanto on kääntymässä laskuun. (Lehtonen 2016.)

Naapurimaassamme Ruotsissa maatalouden kannattavuus oli myös pitkän aikaa huono, mutta viime aikoina kansa on halunnut saada ruokapöytiinsä paikallista lihaa ja ollut valmis siitä myös maksamaan. Tukipolitiikka on myös tärkeä osa-alue kotimaisen kotieläintalouden ylläpitämisessä. Suomessa euron saaminen maatalousmarkkinoilta vaatii noin 1,30 euron panostuksen. Ilman EU:n ja kotimaista tukea esim. naudanlihantuotanto olisi entistä vaikeampaa taloudellisesti, toisin sanoen lähes kannattamatonta nykyisillä lihan hinnoilla. Esimerkkinä voidaan mainita nykyinen eläinten hyvinvointikorvaus (EHK). Aiemmin alle 6 kk:n ikäisille vasikoille ei saanut tukea, mutta uuden EHK:n kautta myös vasikoille voi saada tukea, joka on merkittävä tuki varsinkin välikasvattamoille.

Ensimmäistä Teho-ohjelmaa laadittaessa maailman ja maatalouden tilanne oli erilainen. Nykyistä ohjelmaa piti päivittää. Mikä on tulevaisuus Ylä-Karjalassa? Kuinka moni tila jatkaa? Nurmeksen peltopotentiaali on noin 6000 hehtaaria. Jäljelle jäävillä tiloilla on melkoinen haaste. Maatalousimagon brändääminen, ”No farm no food”. Uhkia maataloudella on paljon. Lähtökohtaisesti nk. näennäisviljelystä pitäisi päästä pois. Aikaisemmin $\frac{3}{4}$ tiloista pärjäsi hyvin ja $\frac{1}{4}$ pärjäsi huonosti. Nyt tilanne on kääntynyt niin, että $\frac{3}{4}$ voi huonosti ja $\frac{1}{4}$ voi hyvin.

Pielisen Karjalan kehittämiskeskus Oy:n (Pikes Oy) tehtävä on saada hankkeita aikaan. Tämänhetkiset hankeaihiot Pikes Oy:llä ovat Puusta pitkälle – puun tarjonnan, saatavuuden ja työllisyyden lisääminen. Hanke tukee Känkkäälän toimintoja, sekä Pro-Yritys-hanke, jossa mukana myös luomumylly-hankkeen esiselvityshanke.

8.1 Maatalouselinkeinon markkinointi harvaan asutuille alueille

Seinäjoella rakennemallin avulla kunnat luovat yhteistä käsitystä maatalouden maankäytön tarpeista sekä uudisrakentamisen sijoittumisesta kaupunkiseudun työssäkäyntialueella. (Sihvonen 2012 s. 8).

Aivan kuten Seinäjoella, niin myös Nurmeksessa maatalous nähdään tärkeänä elementtinä ja osa-alueena. Mittakaavaeroja kaupunkiseutujen välillä on, mutta tavoitteet ovat kuitenkin samat. Nostin esille maatalouselinkeinon markkinointiteeman, eli kuinka maatalouselinkeinoa pitäisi ikään kuin markkinoida maaseudulle. Kuinka maataloutta voisi ohjata järkevästi ja kuistannustehokkaasti maatalouselinkeinon kehittämismahdollisuuksien kannalta parhaille seuduille. Aivan yhtä tärkeää maatalouden sijoitumisen kannalta on myös se kuinka asuminen halutaan ohjata Nurmeksen kaupungissa ja sitä ympäröivällä maaseudulla.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

Atria alkutuotanto 2017. Naudanlihantuotanto Suomessa. [Viitattu 13.01.2017.] Saatavissa: <http://www.atriatuottajat.fi/atrianauta/lihanautatila/Sivut/default.aspx>

DE BONO, Edward 1985. Six thinking hats. Little, Brown and company. Life

ESKELINEN, Aini 2014 Maatalouden nykytila ja tulevaisuuden näkymät Pielisen Karjalassa. Karelia-ammattikorkeakoulu. Luonnonvara- ja ympäristöala. Opinnäytetyö. [viitattu 2018-04-15] Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/80447/Eskelinen_Aini.pdf?...1...y

ESKOLA, Jari 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy: Helsingin yliopisto, julkaisu nro 21

KANANEN, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu 134.

KOIVUMÄKI, Sanna 2018. Maatalouden kilpailukyky. [verkkajulkaisu]. [viitattu 2018-03-05] Saatavissa: <http://mmm.fi/maaseutu/maatalouden-kilpailukyky>
Korhonen, J. (22.3.2018). Haastattelu. Nurmes: Nurmeksen kaupungintalo

KUITTINEN, Jussi 2018-04-15. Maatilan investointien rahoitus. [luento] Nurmes: Spa Bomba
Kuittinen, M. (20.12.2016). Haastattelu. Nurmes: Nurmeksen kaupungintalo

LEHTONEN, Satu 2016-09-23. Yli puolet maitotiloista lopettaa 2022 mennessä. "Maitotilojen määrä romahtaa, tuotanto pysyy silti ennallaan". Maaseudun Tulevaisuus. [viitattu 2016-09-23.] Saatavissa: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/yli-puolet-maitotiloista-lopettaa-vuoteen-2022-meness%C3%A4-1.162873>

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 4/2017. Harvaan asuttu maaseutu – mahdollisuuksia täynnä. Harvaan asutun maaseudun strategia 2017-2020. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-948-7>

Maatilan Pirkka 2016. Maatalouden tehostaminen ruoan tuotannon ratkaisuna. [Viitattu 15.10.2016.] Saatavissa: <https://maatilanpirkka.fi/fi/content/maatalouden-tehostaminen-ruoan-tuotannon-ratkaisuna>

MIKKONEN, J. (24.1.2016). Haastattelu. Nurmes: Nurmeksen kaupungintalo.

Nurmeksen kaupunki 2014. Pielisen Karjalan maaseutupalveluiden TEHO-Ohjelma.

Nurmeksen kaupunki 2014. Pielisen Karjalan maatalousstrategia.

Nurmeksen kaupunki 2017. Nurmeksen kaupungin strategia 2018 – 2021.

Nurmeksen museon arkisto. Nurmeksen historiaa. Saatavissa: www.nurmes.fi/historiaa. [verkkajulkaisu]. Nurmeksen kaupunki. [viitattu 2018-01-03.]

PELTONEN-SAINIO, P. 2015. Luonnonvarakeskus LUKE. Tuotannon kestävä tehostaminen. Saatavissa: http://www.mtt.fi/modags/raioseminaari/Pirjo%20Peltonen_Sainio.pdf

Pielisen Karjalan kehittämiskeskus Oy 2017. Buustia biotaloudesta. Ylä-Karjalan elinkeino-ohjelma 2018- 2020

Pohjois-Karjalan ELY-keskus 2013. Puhtaiden luonnonvarojen energinen maakunta Pohjois-Karjalan maaseudun kehittämissuunnitelma vuosille 2014–2020. [verkkajulkaisu]. Saatavissa: <http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/57994/Maaseutusuunnitelma/47ccb815-917d-454f-af1e-8e00ecee9ca6>

Pohjois-Karjalan ELY-keskus 2016. Vuosikatsaus 2016. Maaseuturahasto 2014 -2020.

REPO, Mika 2016-05-03. Ajankohtaista maitotaloudesta - päivä sidosryhmille. [luento] Iisalmi: Savonia ammattikorkeakoulu

SAATSI, A. 2014. Maatalouden tärkeydestä. [blogi]. Saatavissa: <http://nurmes.blogs-pot.fi/2014/01/maatalouden-tarkeydesta.html>

SAATSI, E. 2018. Pielisen Karjalan maaseutupalveluiden toimintakertomus 2017.

SAUKKONEN, P., RYHÄNEN H. 2017. Pohjois-Karjalan maaseudun kehityksen ja tulevaisuuden luotain. Spatia 4/2017.

SEPPÄNEN, M 2012. Maailma muuttuu. Muuttuuko maatalous?

SIHVONEN, J 2012. Maatalous- ja maaseutumiljöön kaupunkiseudun yhdyskuntasuunnittelun haasteena Seinäjoen kaupunkiseudulla. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 5/2012.

TAURIAINEN, J. 2016. Maatalouden kannattavuus kriisirajoilla. Saatavissa: <https://www.luke.fi/uutiset/maatalouden-kannattavuus-kriisirajoilla>

VUORELA, Heikki 2016-10-10. Naudanlihan omavaraisuus Suomessa vaarassa romahtaa. Maaseudun Tulevaisuus. [viitattu 2016-10-10.] 10.10.2016. Saatavissa: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/naudanlihan-omavaraisuus-suomessa-vaarassa-romahtaa-1.164472>

YLE uutisten artikkeliarkisto. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-5128626>

LIITE 1: RAHOITUSPALAVERIN 15.4.2018 MUISTIINPANO

15.4.2018 pidimme kolmannen palaverin, jossa kävimme läpi TEHO-ohjelman maatalousinvestointien rahoitusta. Paikalla oli rahoitusjohtaja Jussi Kuittinen Nivalan Osuuspankista.

Maatalouden rakennekehitys ja pankit

- Investointien koko kasvaa.
 - o Niin myös rahoitustarpeet.
 - o Riskit kasvavat vieläkin nopeampaa tahtia.
 - Maatalousyrittäjän ja pankin tiiviin ja avoimen yhteistyön merkitys kasvaa
- Maatilan investoinnin rahoitus perustuu
 - o 1. yrittäjän osaamiseen ja ammattitaitoon – johtamistaidot mukaan lukien
 - o 2. yrityksen nykyiseen tuotantotasoon ja taloustilanteeseen
 - o 3. realistisiin talouslaskelmiin – toteutunut tuotanto ja ennuste sekä paikkansa pitävä kustannusarvio
 - o 4. vakuuksiakin tarvitaan, mutta niiden merkitys on toissijainen

Maatilan suuri investointi

Mikä on pankin rooli investoinnissa?

- yrittäjän sparraaja, keskustelukumppani investoinnin alkusuunnitelmista lähtien
- silloin kun investoinnin laina-ajat ovat pitkät > tiivis yhteistyö vuosien ajan!
- pankit mielellään mukana maatalousyritysten arjessa
 - o valmius rahoittaa kaikki kannattavat hankkeet
 - o monipuolinen palvelutarjonta viljelijöille
 - maksuliikennepalvelut, monikanavapalvelut
 - lainopilliset palvelut
 - informaatiopalvelut
 - muut finanssipalvelut
 - vahinkovakuutukset

Investoinnin rahoituksen suunnittelu

- o aikataulutus ja kustannusarvio
- o oma ja vieras pääoma
- o tulorahoitus
- o investoinnin kannattavuuden laskenta esim. Likwi-laskelmalla
- o tilan maksuvalmiuden toteaminen
 - Rahoitushakemus kannattaa jättää syksyllä. Metsätuloja kannattaa hyödyntää.

Investoinnin rahoitus

- Omarahoitus
 - o tulorahoitus
 - o säästöjen hyödyntäminen
 - o arvopaperien käyttäminen
 - o oman työ, puutavaran ja maa-ainesten käyttäminen
 - o metsä
 - o omaisuuden myynti
 - o käyttöpääoman vapauttaminen yritystoiminnassa
 - liian suurista varastoista
 - liian suurista myyntisaatavista
 - epäedullista ostosopimuksista

- Korkotukilainat sekä avustukset
 - o Kt-lainat halpakorkoisia
 - o myönnetään hyväksytyistä kustannuksista ilman alv:ia
 - o rakennushankkeissa nostetaan jälkikäteen: ensimmäinen erä kun vähintään 20 prosentin valmiusaste, viimeinen erä kun 100 prosenttia valmis
 - rakentamisen aikainen rahoitus kannattaa sopia pankin kanssa niin, ettei muihin maksujärjestelyihin tarvitse turvautua

- Normaali pankkilaina

- Rahoitusyhtiörahoitus (koneet ja kalusto) OP Yrityspankki

Investoinnin rahoitus

Tuetun rahoituksen ulkopuolelle jää

- alv:n osuus
- hankkeen väliaikainen rahoitus ennen tukien nostamista
- mahdollinen kustannusten ylitys
- lisääntynyt käyttöpääoman tarve
 - o jää usein miettimättä
 - o eläinpääoma kasvaa
 - o varastot ja myyntisaamiset kasvavat

Rahoituskelpoinen maatila

käyttökateprosentti

maitotilat, perhekokoiset tilat

- 25 - 34 % tyydyttävä

- 35 – 45 hyvä
- yli 45 % eriomainen

maitotilat, joissa palkkatyövoimaa

- 30 – 34 % Tyydyttävä
- 35 – 40 % Hyvä
- yli 40 % Erinomainen

Rahoituskelpoinen maatila

käyttökateprosentti

lihatilat

- 20- 30 % Tyydyttävä
- 30 – 40 % Hyvä
- yli 40 % Eriomainen

Käyttökate laskettaessa otetaan huomioon (tuloista vähennetään) yrittäjän/yrittäjäperheen palkkavaatimus 25.000 – 40.000 euroa/vuosi.

Rahoituskelpoinen maatila

Velkojen suhde käyttökatteeseen

- velkojen suhde käyttökatteeseen ei nouse yli 4-6-kertaiseksi
- mitä pienempi tilan käyttökate vuodessa on euroina, sitä enemmän kiinnitettävä huomiota
- yksityistalouden menoihin (=yrittäjän/yrittäjäperheen palkkavaatimus)

Velkojen suhde maatilan liikevaihtoon (suhteellinen velkaantuneisuus)

- 0 - 100 % kohtuullinen
- 100 – 200 % velkainen
- 200 % korkeavelkainen
- tunnuslukujen ohjearvot toimivat sellaisessa tilanteessa, kun tilan liikevaihto on vakiintunut investoinnin jälkeen
- tunnuslukuja tarkasteltaessa voidaan ottaa huomioon myös maatilatalouden ulkopuoliset tulot, kuten toisen puolison palkkatulot tai mittava metsävarallisuus, josta on säännöllisiä tuloja

Viljeltävissä olevan pellon suhde lehmämäärään

- (sisältäen omat sekä vuokrapellot ja sopimusalat) (suhteessa "tuottavaan yksikköön")
- ohjearvo: vähintään 0,8 ha/lehmä
- yli 1 ha / lehmä voidaan pitää hyvänä tasona

vastuumäärän suhde lehmien määrään

- tavoitearvo enintään 10.000 euroa/lehmä

- välittömästi investoinnin jälkeen lehmäpaikkakohtainen velkamäärä voi nousta jopa 12.000 – 13.000 euroon
- toisaalta on otettava huomioon, että taso 10.000 euroa/lehmä voi olla korkea määrä, jos poisvaranto on kovin pieni

maavakuuden suhde (käyvin arvoin) vastuumäärään

- peltojen ja metsän käyvän arvon suhde vastuumäärään vähintään 70 %

poistovaranto

- tavoitetilana on, että poistovaranto ei ole merkittävässä määrin negatiivinen. Poistoja pitäisi tehdä enintään samassa suhteessa kuin maatalouden lainoja lyhennetään
- pellon osto!

Muita rahoituskelpoisuuteen vaikuttavia tekijöitä:

- olemassa oleva rakennuskanta sekä rakennusten kunto sekä sijainti
- peltojen tulee sijaita 5 – 10 km etäisyydellä talouskeskuksesta (alle 5 km etäisyys on tavoitetila)
- runsas maaomaisuus (pellot, hyvät metsät = vakavaraisuus) on investointihankkeissa aina positiivinen tunnusmerkki
- yrittäjäominaisuudet ovat lopulta kaikkein tärkein tekijä!
 - o arvioidaan mm. alan koulutus, kokemus ja aiemmat näytöt, rakennushankkeen projektinhallinnan osaaminen, työnantajana toimiminen, talous-asioiden ymmärrys, yhteistyökyky ja vuorovaikutustaidot, henkinen kestävyys ja kapasiteetti

Rahoitushakemuksen liitteet

- kustannusarvio
- liiketoimintasuunnitelma
- likwi
- verotiedot 3 vuodelta
- CV

LIITE 2: HAASTATTELUT

Jukka Mikkosella on alueemme ainoa vasikkakasvattamo. Jukka toimii tällä hetkellä myös maaseudun kehittäjien puheenjohtajana. Haastattelu keskittyi vasikkakasvatukseen. Pääasialliset ongelmat vasikkakasvattamoissa ovat sairaudet ja nimenomaan hengitystieongelmat, jota kutsutaan myös päiväkoti-ongelmaksi. Juottamopuolelle ei ole lähivuosina tarvetta (välikasvattamo). Emo- ja lypsylehmäpuolella Atria ottaa lisää ketjuun tiloja. Suomalainen yhteiskunta on toiminut huonosti ostamalla ulkolaista lihaa. Kaikkein tärkeintä on saada tuottamalla hyvä imago. Kuluttaja on valmis maksamaan enemmän laadukkaista tuotteista. Suomella on edut puolellaan. On puhdasta vettä ja puhdasta ilmaa verrattuna esim. Kiinan savusumuun.

Tuottajalla on mahdollisuus saada hyvin suunnitellulla logistiikalla muutamia senttejä lisää katteen. Vasikan pitää oppia mahdollisimman pian juomaan ja sen jälkeen syömään säilörehua ja väkirehua rinnalla. Tärkeintä on mennä laatu edellä. Osuustoiminta on Suomessa kääntesitä markkinataloutta. Tekemällä keskimääräistä paremmin, pärjää. Tekemällä keskimääräistä huonommin, teet tappiota. Suoramyyntinä ei ole mitään selkänöjää. Suomessa on noin 50000 vasikkaa (Atria 2016). 2000 eläintä vaihtaa kotia joka viikko. Selvittämällä nykymaatalouden sijainnin, auttaa liikenneinvestointien etenemistä ja tiestön ja siltojen kuntoa.

Tällä hetkellä nautaketju on aika suljettu. Ei ole maitoa, eikä lihaa, jos ei ole vasikoita. Jos tuotantoeläintä ei pidetä hyvin, niin varmasti näkyy jossain. 80 – 90 % naudanlihaksi kasvatettavista vasikoista syntyy lypsykarjatiloiilla. Poikavasikoista ei tyttövasikkaa saa. Tällä hetkellä Suomi ei ole oma-varainen naudanlihan tuotannossa. Ruotsissa kansa on valmis maksamaan kotimaisesta lihasta. Tällä hetkellä Eläinten hyvinvointikorvaus on tärkein tuki vasikkakasvattamoille. Jos Suomessa aioitaan syödä edelleen naudanlihaa, niin pääosa tulee edelleen lypsykarjatoilta.

Jos vasikan alkukasvatuksesta on huolehdittu, niin maitoa tulee jopa 1000 litraa/vuosi enemmän. Tällä hetkellä lihamäärää on mahdollista kasvattaa maitorotuisten vasikoiden kasvua tehostamalla. Esimerkiksi, jos lihamäärää saataisiin kasvatettua noin 10 kg/eläin, niin se tekisi noin 500 tonnia enemmän lihaa 50000 kappaleella laskettuna.

Esimerkkitalalla on noin 900 – 1000 vasikkaa/vuosi. Laki sanoo, että alle 10 päivän ikäistä vasikkaa ei saa siirtää. Siirto 10 – 14 pv:n aikana välikasvatukseen. 5-6 kk:n ikäisinä siirto loppukasvatukseen. Eläimet lähtevät loppukasvatukseen Muuruvedelle, Siilinjärvelle ja vain osa jää Nurmekseen. Kaikille vasikoille kuitenkin löytyy koti ketjussa. Vasikoita tulee esimerkkikasvattoon mm. Savosta jne.

Matti Kuittisella on takanaan pitkä ura emolehmätuotantoa arjoittavan tilan pidosta. Haastattelun päähuomio keskittyi lihan hinnaneroon Ruotsin ja Suomen välillä. Ruotsissa lihan tuottajahinnat ovat Suomea korkeammalla tasolla. Ruotsi myi mm. swedish meat yhtiön HK-scanille noin 15 vuotta sitten. Tuotajahinta Suomessa 3,40 €/kg. Ruotsissa 4,40 €/kg. Hintaero on hieman pienentynyt viime aikoina. Ruotsissa on kuitenkin saatu valtakunnallinen yhteinen linja lihantuotannossa, jonka vuoksi tuottajahintojen tilanne on Ruotsissa Suomea parempi.

Kött från Sverige- alkuperämerkinnöistä on saatu Ruotsissa suoraa taloudellista etua. Suomessa ei saada vastaavaa taloudellista hyötyä, vaikka alkuperämerkinnät ovat olleet käytössä jo kauan. (MT 25.4.2018 s. 9)

Jarmo Korhonen asuu eräällä Nurmeksen kylällä, jossa harjoitetaan aktiivista maataloutta. Perusmaataloutta tulisi kehittää osakeyhtiömallin pohjalta. Pellot pitäisi pyrkiä pitämään viljeltynä. Peruslohkojen keskikoon kasvattaminen 5 hehtaariin. Suomen pitäisi selviytyä tämän hetkisestä perusmaatalouden ylimenokaudesta. Kautta kestää vielä noin viisi vuotta. Suomalaisilla puhtailla elintarvikkeilla on tulevaisuudessa kysyntää maailmalla. Esim. Kiinassa lihankusutus on kasvanut 5 % vuodessa. Rahaviroista suuremman osuuden tulisi jatkossa jäädä Nurmekseen. Yksi keino tavoitteeseen pääsemiseksi on jalostusasteen nostaminen.